

ПУБЛИЧНИТЕ

ИНВЕСТИЦИИ

В ДЕЦАТА

в България

unicef

за Всяко дете

ПУБЛИЧНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ В ДЕЦАТА В БЪЛГАРИЯ

*Инструмент за оценка на публичните
разходи за децата*

Институт за пазарна икономика
2023 г.

© 2023 Детски фонд на ООН (УНИЦЕФ)

Настоящият доклад е изготвен по задание на УНИЦЕФ България. Изказаните в него становища и мнения са на авторите и не отразяват непременно позицията на УНИЦЕФ.

Необходимо е разрешение за възпроизвеждане на която и да е част от тази публикация. Разрешението се предоставя безвъзмездно на образователни или нестопански организации. Моля, свържете се с: Отдел „Комуникации“ в УНИЦЕФ на адрес:

София, Бул. Княз Ал. Дондуков №87; имейл: <bulgaria@unicef.org>

СЪДЪРЖАНИЕ

4

Методология за измерване на публичните разходи за деца

12

Публичните разходи за деца през 2022 г.

14

Разходи за образование

17

Разходи за здравеопазване

20

Разходи за социална закрила

24

Публичните разходи за деца през 2023 г.

26

Общините и финансирането на дейности за деца: три примера

26

София

35

Казанлък

41

Котел

48

Изводи

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ РАЗХОДИ ЗА ДЕЦА

Въведение

Решенията, които правителствата вземат за начина на финансиране на образованието, здравеопазването и социалните политики и услуги, са от решаващо значение за развитието и благосъстоянието на децата. Ако средствата за децата в бюджета не са достатъчни, не са насочени към най-уязвимите групи и не се използват ефективно, всички деца, и особено тези в най-неравностойно положение, са в риск да загубят достъп до жизненоважни услуги и подкрепа. Член 4 от Конвенцията на ООН за правата на детето (КПД) задължава

държавите да инвестират в правата на децата „в максималната степен, възможна с оглед на техните ресурси“, като подчертава критичната връзка между публичните финанси и спазването на правата на децата. Достатъчните, справедливи и ефективни инвестиции в децата са решаващи за пълното реализиране на техните граждански, политически, икономически, социални и културни права. Инвестициите в децата са не само правно задължение съгласно КПД, но и икономическа стратегия за дългосрочно устойчиво развитие.

Измерване на публичните разходи за децата

Измерването на публичните разходи за децата е методологична рамка за идентифицирането на преките и непреките разходи за изпълнението на политиките за децата във всички сектори на бюджета. То може да предостави информация за размера, състава и тенденциите в публичните инвестиции за децата, и по-конкретно:

Колко финансови средства се отделят и разходват от правителството за специфични за децата или свързани с тях цели и как този финансов ресурс се променя във времето.

Разпределението на планираните и разходваните средства, включително – когато има данни за това – между отделните секторни политики, различните институции и агенции, възрастови групи, географски области и национални/местни бюджети.

Измерването на публичните разходи за децата може да направи видими съществуващи несъответствия между заявените политически приоритети и тяхното значение в бюджета, разпокъсаност и/или дублиране на финансирането за приоритетни програми, както и проблеми с междусекторната координация. То може да допринесе за:

01

Подобряване на видимостта и прозрачността по отношение на инвестициите в децата.

02

Анализ на това дали политиките и бюджетите за децата са добре съгласувани.

03

Предоставяне на данни за вземането на решения и разпределението на финансовите ресурси, така че услугите, насочени към децата, да имат по-голям приоритет.

04

Мониторинг на цялостния финансов ангажимент на правителството за подкрепа на децата, систематизиране, прозрачност и отчитане на разходите за правата на детето във връзка с член 4 от Конвенцията на ООН за правата на детето (CRC).

Източник: Инструментариум на УНИЦЕФ за публични финанси, 2021¹

¹ <https://www.unicef.org/documents/public-finance-toolkit>

Инструмент за оценка на публичните разходи за деца (ИОПРД): основни дефиниции и източници на информация

Информацията за разходите, които държавата прави за децата, не е лесно достъпна и подготвена за анализи и оценка. Тя е разпръсната между много институции и ведомства и нейното събиране и обработка изискват целенасочени усилия. Целта на методологията е да предостави инструмент за проследяване и мониторинг на планираните и разходваните средства за децата, както и за генерирането на данни и доказателства, които да се използват при вземането на решения и за подобряване ефективността на бюджетите за постигането на специфични цели за децата.

Методологията се базира на съществуващата информация за публичните инвестиции за деца, включително разходите за образование, здравеопазване и социална закрила, както и някои разходи за транспорт, спортни дейности и правосъдие. Включени са само разходите на държавата и общините, без частните разходи на домакинствата. Централизираният подход на финансиране на ключовите публични услуги в България изисква проследяването на финансовите потоци от централната власт през местните власти към потребителите на услуги, като в отделни случаи е включено финансиране от осигурителни институции, които директно предоставят ресурс на потребителите.

За целите на анализа се използва дефиницията за дете съгласно член 2 от Закона за закрила на детето – „всяко физическо лице до навършването на 18 г.“ По отношение на разходите е възприет подходът да бъдат включени всички разходи, при които:

01

услугата е пряко насочена към детето или разходът се получава пряко от него (например разходите за образование за деца); или

02

извършването на разхода или предоставянето на услугата е пряко свързано с наличието на дете – независимо дали средствата се получават в семейството или от самите деца (например семейните помощи за деца).

Към тях са добавени и разходите, насочени към бременните жени, различните плащанията за отглеждане на дете, както и разходите за подпомагане на репродукцията.

За нуждите на инструмента екипът е възприел максимално широка дефиниция за „инвестиция“, която излиза извън границите на стриктния икономически термин и включва

всички преки и непреки разходи през бюджетите (включително и средствата от ЕС), насочени към децата и семействата.

Така всички разходи по идентифицирани програмни бюджети и мерки, които имат отношение към децата, са причислени към общата сума на инвестицията в децата.

Освен данни за разходите, оценката на инвестициите за децата се базира и на допускания за дела на разходите в определени дейности или програми, насочени към децата. Този дял варира между 0 и 100% в зависимост от това дали програмата е насочена изцяло или частично към децата, например от разходите в дейност „Дневни центрове за деца и/или пълнолетни лица с увреждания“ 42,5% са насочени към деца, програмите на Министерството на образованието и науката (МОН) в областта на средното образование са 100% насочени към деца и т.н.

Тези допускания са направени въз основа на консервативни експертни оценки, запитвания до институциите, които предоставят данните, международни изследвания и др.

Разработената методология дава възможност за оценка на средната сума за едно дете, която се отделя за изпълнението на политики и програми, насочени към децата. Освен това се изчислява относителният дял на разходите за децата от общите държавни разходи и спрямо големината на икономиката (брутния вътрешен продукт, БВП).

Източници на информация

01

Информация от министерства
и някои ведомства

Инструментът за оценка на публичните разходи за деца дава информация за обема и структурата им, като ги разделя в четири направления – образование, здравеопазване, социална закрила и други. В изчисленията са включени както бюджетните програми на министерствата, така и разходите на общините по делегираните им от държавата дейности в тези направления и обща оценка на местното дофинансиране. Включени са и разходите на НЗОК и НОИ. Добавени са и някои програми, насочени към децата, на Министерството на транспорта и съобщенията (МТС) и Министерството на младежта и спорта (ММС).

Основните министерства, включени в обхвата на анализа, са

Министерството на
образованието и науката

МОН

Министерството на труда и
социалната политика

МТСП

Министерството на
здравеопазването

МЗ

Те публикуват своите програмни бюджети и отчетите към тях на интернет страниците си. Най-големият проблем, свързан с информацията от министерствата, произтича от това, че в бюджетите и отчетите им липсват консолидирани данни за целите сектори (с изключение на Министерството на образованието и науката, което представя консолидирани данни за сектор „Образование“ в своя бюджет, но не и в отчета). Липсата на данни за целите сектори не дава възможност разходите за децата да се определят еднозначно и пълно чрез един източник на информация. Това налага в анализа да се включат и общините, тъй като те разпределят голяма част от средствата за децата.

Програмните бюджети са относително стабилни във времето и голяма част от тях не се променят. Появата на нова програма е рядкост, а когато това се случва, тя задължително е осигурена финансово. Поради тази причина програмните бюджети са избрани като отправна точка при разработването на инструмента, като са включени както националните разходи, така и средствата от ЕС по проекти, които съответното ведомство управлява.

Допълнителна информация беше поискана от Министерството на труда и социалната политика и от Министерството на здравеопазването за точно описание на програмите в програмния бюджет, по които се предоставят средства за деца и за техния дял в общите разходи. Такава информация беше предоставена само от Министерството на здравеопазването, поради което беше направена допълнителна експертна оценка за дела на разходите за деца в общите разходи по програмите.

Като допълнителна категория на разходите за деца в инструмента са добавени няколко програми

„Младите в действие“

ММС

„Спорт в свободното време“

„Организация и управление на
транспорта“

МТС

както и дейностите по детско правосъдие, изпълнявани от общините чрез местните комитети за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и детските педагогически стаи.

От Министерството на финансите са използвани прогнозите за брутният вътрешен продукт (БВП), за публичните разходи, както и за данъчните облекчения за деца. От Националния статистически институт (НСИ) и/или Евростат – данните за броя на населението, броя на децата по години и отчетните стойности на БВП.

02 Информация за общините

Обобщени данни за всички общини и техните разходи на равнище бюджет по отделни дейности не се публикуват, поради което за тяхното изчисляване се използват решенията на Министерския съвет за съответната година за разделяне на дейностите на делегирани от държавата и местни, в което са включени дейностите, натуралните показатели и размерът на стандартите.

03 Информация от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) и Националния осигурителен институт (НОИ)

Разходите, разпределяни от НОИ, които се отнасят за децата, са свързани с краткосрочните обезщетения за бременност, раждане и отглеждане на дете, както и за гледане на болен член от семейството (в случая – дете). Статистиката на НОИ за краткосрочните обезщетения е богата и достъпна на интернет страницата на Института. Същото не може да се каже за бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) – в него например липсва разделение на краткосрочните обезщетения на такива, получавани от мъже и от жени.

За разлика от другите сектори, в здравеопазването НЗОК е основният източник на информация за разходите за здравни услуги. По отношение на НЗОК информационните ограничения са свързани с това, че разходите в бюджета и в отчета на касата са групирани по видове помощ (например първична, специализирана, болнична и т.н.) и не се публикува информация за разходите по възрастови групи. Това налага да се използват допълнителни източници на информация, допускания и експертни оценки за дела на тези разходи.

04 Информация, предоставена по реда на Закона за достъп до обществена информация

За да се направи оценка на дела на разходите за услуги, предоставени на деца, беше изискана информация за бюджетните програми, по които се предоставят услуги за деца, и съответно за дела на самите разходи за деца, от следните ведомства: Министерството на здравеопазването, Министерството на труда и социалната политика (за бюджетни-

те му програми), НЗОК (за здравноосигурителните плащания по видове медицинска дейност), НОИ (за краткосрочните обезщетения за гледане на болен член на семейството), както и от следните общини: Варна, Велико Търново, Нови пазар и Шумен (за социалните услуги).

Бюджетни програми, включени в обхвата на инструмента

01 Образование

Значителна част от програмите на Министерството на образованието и науката (МОН), и съответно от бюджета, логично се отнасят до децата. Изключение са политиките в областта на висшето образование, науката и ученето през целия живот.

Бюджетните програми, предоставящи услуги, насочени към децата, са следните:

- **1700.01.01** Бюджетна програма „Осигуряване на качеството в системата на предучилищното и училищното образование“
- **1700.01.02** Бюджетна програма „Улесняване на достъпа до образование. Приобщаващо образование“
- **1700.01.03** Бюджетна програма „Училищно образование“
- **1700.01.04** Бюджетна програма „Развитие на способностите на децата и учениците“
- **1700.01.05** Бюджетна програма „Образование на българите в чужбина“.

Бюджетът включва и националните програми за развитие на образованието, които се планират по централния бюджет и с които МОН се разпорежда.

Разходи за образование се извършват и от общините по следните делегирани от държавата дейности:

- Детски градини
- Неспециализирани училища
- Професионални гимназии и паралелки
- Специални училища
- Други форми на обучение
- Центрове за подкрепа за личностно развитие
- Дейности за ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности
- Регионален център за подкрепа на процеса по приобщаващо образование
- Норматив за подпомагане на храненето 1–4 клас
- Допълващ стандарт за материална база
- Допълващ стандарт за комбинирана форма на обучение
- Норматив за осигуряване на целодневната форма на обучение 1–7 клас
- Стипендии
- Други дейности по образованието – за превоз на деца и ученици.

Съществуват също така дейности в образованието, които се предоставят от институции извън МОН, например:

- Специализирани училища по изкуство и култура
- Спортни училища.

Добавена е информация за капиталовите разходи за образование на общините и за дофинансиране на местните дейности, както и за разходите по Наредбата за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, а именно средства по регионални коефициенти, защитени училища, частни детски градини и училища, работа с уязвими групи и др.

02 Здравеопазване

Само част от програмите на МЗ са насочени към децата. Това са:

- **1600.01.0** Бюджетна програма „Промоция и превенция на незаразните болести“
- **1600.01.03** Бюджетна програма „Профилактика и надзор на заразните болести“
- **1600.01.04** Бюджетна програма „Намаляване търсенето на наркотични вещества“
- **1600.02.02** Бюджетна програма „Осигуряване на медицинска помощ на специфични групи от населението“
- **1600.02.03** Бюджетна програма „Спешна медицинска помощ“
- **1600.02.04** Бюджетна програма „Психиатрична помощ“
- **1600.02.06** Бюджетна програма „Медико-социални грижи за деца в неравностойно положение, майчино и детско здравеопазване“.

Националната здравноосигурителна каса не разработва програмен бюджет, поради което анализираната информация е на база видове здравноосигурителни плащания, по-специално:

- здравноосигурителни плащания за първична извънболнична медицинска помощ;
- здравноосигурителни плащания за специализирана извънболнична медицинска помощ (вкл. за комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение);
- здравноосигурителни плащания за дентална помощ;
- здравноосигурителни плащания за медико-диагностична дейност;
- здравноосигурителни плащания за лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни;
- здравноосигурителни плащания за медицински изделия, прилагани в болничната медицинска помощ;
- здравноосигурителни плащания за болнична медицинска помощ;
- други здравноосигурителни плащания.

Добавена е информация за майчиното здравеопазване, разходите на НЗОК за неосигурени жени за проследяване на бременност и раждане, както и разходите за лечение на лица до 18 г. по член 82, алинеи 1а, 3 и 6 от Закона за здравето.

Общините също имат делегирани дейности за деца:

- Детски ясли, детски кухни и яслени групи към детски градини
- Здравни кабинети в детски градини и училища
- Други дейности по здравеопазването, в т. ч. здравни медиатори.

03

Социална закрила

Програмите от бюджета на МТСП, които включват услуги за деца, са:

- **1500.04.01** Бюджетна програма „Интеграция на хората с увреждания“
- **1500.05.01** Бюджетна програма „Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда“
- **1500.05.02** Бюджетна програма „Подпомагане на семейства с деца“.

Бюджетът на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) е включен в програма **1500.05.01** в бюджета на МТСП, тъй като ДАЗД е второстепенен разпоредител с бюджет към министерството.

Общините предоставят голям брой социални услуги за деца, в т.ч.:

- Дневен център за деца и/или пълнолетни лица с увреждания
- Дневен център за деца с увреждания – седмична грижа
- Център за социална интеграция и рехабилитация
- Център за обществена подкрепа
- Звено „Майка и бебе“
- Център за работа с деца на улицата
- Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи със и без увреждания
- Преходно жилище
- Кризисен център
- Месечна помощ на ученик, ползващ социална услуга.

По бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) се предоставят следните обезщетения, които са свързани с децата:

- Краткосрочни обезщетения за бременност и раждане
- Краткосрочни обезщетения за отглеждане на малко дете
- Парични обезщетения за осиновяване на дете от две до пет години
- Краткосрочни обезщетения за общо заболяване – за гледане на болен член на семейството.

04 Други

Тук са включени следните бюджетни програми и дейности:

- Бюджетна програма „Младите в действие“ (Министерство на младежта и спорта)
- Бюджетна програма „Спорт в свободното време“ (Министерство на младежта и спорта)
- Бюджетна програма „Организация, управление на транспорта, осигуряване на безопасност, сигурност и екологосъобразност“, подпрограма „Общодостъпен транспорт“ (Министерство на транспорта и съобщенията)
- Делегирана дейност „Местни комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни“ по бюджетите на общините
- Делегирана дейност „Детски педагогически стаи“ по бюджетите на общините.

ДОПУСКАНИЯ

1. По бюджетна програма „Интеграция на хора с увреждания“ на Министерството на труда и социалната политика – делът на децата с увреждания спрямо възрастните, по данни на годишния отчет на Агенцията за социално подпомагане за 2017 г.
2. За обезщетенията за гледане на болен член на семейството – експертна оценка.
3. За програмите на Министерството на младежта и спорта и на Министерството на транспорта и съобщенията – оценка на основата на данни за разпределението по възраст на потребителите на услуги на съответната програма в програмния бюджет на министерството за 2022 г.
4. За програма „Личен асистент“ – делът на децата с личен асистент спрямо възрастните, по данни от годишния отчет на Агенцията за социално подпомагане за 2017 г.
5. За програма „Психиатрична помощ“ на Министерството на здравеопазването – съотношението между хоспитализираните деца и възрастни с психични и психиатрични разстройства, по данни на НСИ/НЦОЗА за 2017 г.
6. За изчисляване на дела на разходите за деца в бюджета на НЗОК се използват предоставените от касата съотношения на разходите за деца спрямо общите разходи за съответната медицинска дейност за 2020 г.

Публичните разходи за деца през 2022 г.

Общите публични разходи за деца достигат до 8,0 млрд. лв. през 2022 година. Те бележат ръст от 17,8% спрямо отчетните стойности за 2021 г. Всяка от включените категории допринася за това увеличение, като разходите за образование нарастват с 16,3%, а тези за здравеопазване и социална закрила – съответно с 23,3% и 16,2%.

Делът на разходите за деца в БВП през 2022 г. достига 4,8%, а делът им в общите публични разходи се запазва на 12,1%. За детско образование са отделени 2,9% от БВП, за здравеопаз-

ване – 0,7%, а за социална закрила – 1,2%. Постоянният спад на броя на децата се отразява пряко върху количеството публични услуги, потребявани от тях. Въпреки това определени публични политики компенсират спада в броя на децата, което ограничава влиянието му върху общия разход. Такива са например политиката за изпреварващото увеличение на учителските заплати, високият ръст на общите разходи в здравеопазването, създаването на нови социални услуги, увеличението на отделни обезщетения и помощи за деца и ученици и др.

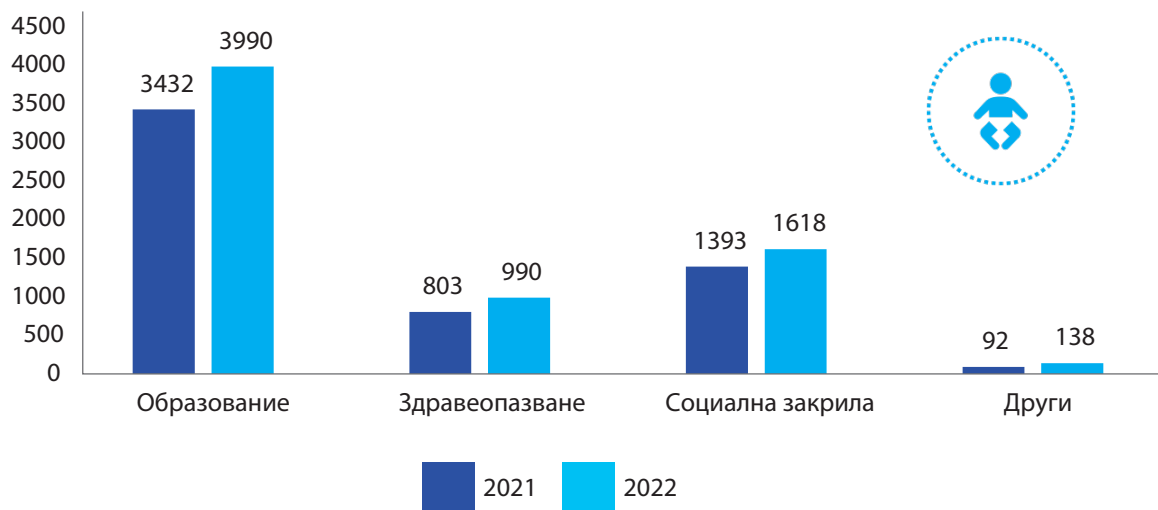
Таблица 1. Общи публични разходи за деца, отчетни данни за 2021 и 2022 г.

	2021 г.	2022 г.
1. Общо разходи за деца за годината, хил. лв.	6 796 975	8 007 336
Разходи за образование	4 078 281	4 743 161
Разходи за здравеопазване	954 314	1 176 678
Социални разходи	1 655 617	1 923 535
Други разходи	108 763	163 962
2. Номинален разход за едно дете, в лева	5720	6736
3. Дял на разходите за деца като % от БВП	4,89%	4,84%
4. Дял на разходите за деца в общите публични разходи	12,08%	12,11%
5. Разпределение на разходите за деца в трите сектора (здравеопазване, образование, социален сектор)		
Разходи за образование	60,0%	59,2%
Разходи за здравеопазване	14,0%	14,7%
Социални разходи	24,4%	24,0%
Други разходи	1,6%	2,0%
6. Разходи за инвестиции в едно дете по сектори, лв.	5720	6736
а. Разходи за образование за едно дете	3432	3990
б. Разходи за здравеопазване за едно дете	803	990
в. Разходи за социална закрила за едно дете	1393	1618
г. Разходи за други услуги и дейности за едно дете	92	138

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Разходите за едно дете в номинален размер достигат до 6736 лева. Те бележат увеличение от 1000 лева в сравнение с отчета за предходната година. Повече от две трети са разходите за образование (3990 лв.).

Графика 1. Разходи за едно дете, лв.

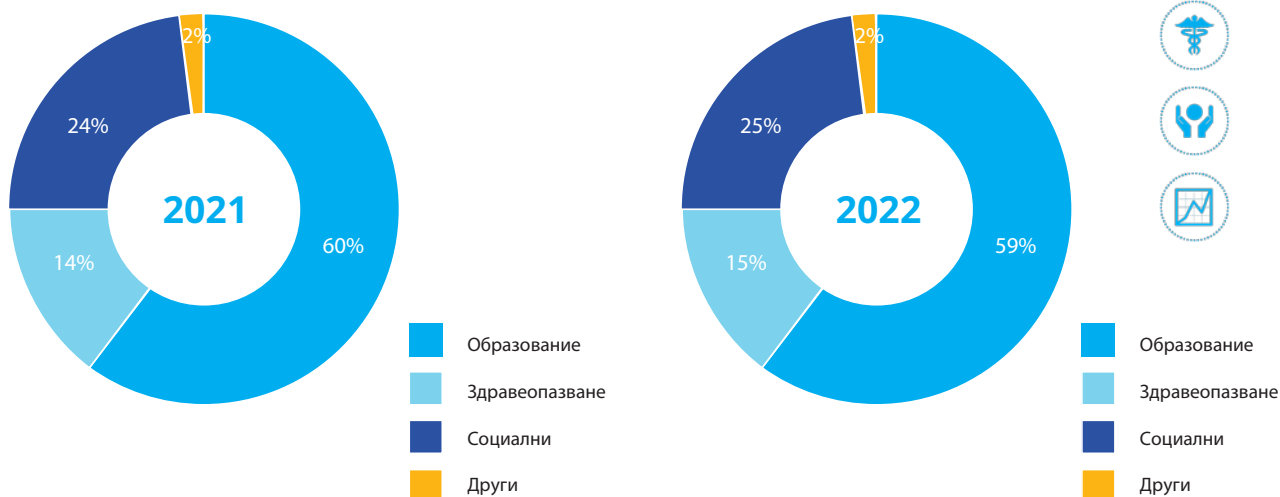
Забележка: Данните са отчетни.

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Това се потвърждава и от структурата на общите разходи, в която продължават да доминират разходите за образование (59% от общите), следвани от тези за социални плащания и услуги за деца – 24% от общите разходи за деца. Здравеопазването допринася с 15% към разходите за деца в България. Делът на разходите за образование леко на-

малява в сравнение с предходната година за сметка на останалите три категории, особено на социалните разходи. Категорията „Други“ е малка по размер както номинално, така и като дял от общите разходи, като в нея се включват няколко малки програми на отделни министерства и някои разходи, които общините извършват.

Графика 2. Структура на разходите през 2021 и 2022 г.

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Разходи за образование

Разходите за деца за образование достигат до 4,7 млрд. лева през 2022 година. По данни на Евростат за 2021 г. разходите за предучилищно и училищно образование в България са 3,1% от БВП, при средна стойност за ЕС-27 от 3,5%. Вижда се чувствителна структурна промяна през последните пет години – през 2016 г. делът им е бил 2,4%, при 3,4% средно за страните в ЕС. През 2022 г. те бележат увеличение с 16,3% спрямо предходната година.

Ръстът в разходите за образование е почти изцяло поради увеличението на разходите в общинските бюджети. Това не е учудващо, тъй като образованието в България до голяма степен се финансира като делегирани от държавата дейности на базата на единни разходни стандарти. Този механизъм изисква да се прехвърлят средства от централния бюджет към бюджетите на общините, които организират и плащат на местно ниво за услугата „образование“. Средствата за делегираните дейности са обвързани най-вече с броя на

учениците. От 1 април 2022 г. държавата пое изцяло издръжката на децата в детските градини и яслите. Ефектът от отпадането на таксите за детски градини и ясли се изразява в допълнителни разходи от 98,1 млн. лева.

Бюджетът за 2023 г. предвижда нарастване на общия размер на разходите за предучилищно и училищно образование с около 1,1 млрд. лева, или с 22%. По-голямата част от нарастването се планира по линия на изпълнението на бюджетни програми, администрирани от МОН и финансирани в голяма степен със средства от ЕС. Трансферите към общините нарастват с около 10%, като почти изцяло ръстът се дължи на продължаването на политиката за изпреварващ ръст на заплатите на педагогическия персонал. Друга част от увеличението е базов ефект от поемането на пълната издръжка на детските градини след отпадането на таксите, тъй като през 2022 г. това финансиране покрива само 9-те месеца от началото на април до края на годината.

² Предвиденото по бюджет повече от двукратно нарастване на заложените разходи се дължи в голяма степен на забавени и нереализирани проекти в предходните години; този проблем може да се прояви и през 2023 г. и да доведе (отново) до неизпълнение на част от бюджетните разходи.

Таблица 2. Разходи за образование, 2021–2022 г.

		2021		2022	
		бюджет	отчет	бюджет	отчет
ОБЩО		4 314 477	4 078 281	5 215 897	4 743 161
МОН	1700.01.00 Политика в областта на всеобхватното, достъпно и качествено предучилищно и училищно образование	1 236 995	959 379	1 736 855	962 158
	1700.01.01 Бюджетна програма „Осигуряване на качеството в системата на предучилищно и училищно образование	276 638	313 689	606 578	213 319
	1700.01.02 Бюджетна програма „Улесняване на достъпа до образование. Приобщаващо образование“	308 527	130 464	287 400	203 339
	1700.01.03 Бюджетна програма „Училищно образование“	583 833	449 927	767 725	476 364
	1700.01.04 Бюджетна програма „Развитие на способностите на Децата и учениците“	51 191	47 646	58 031	49 658
	1700.01.05 Бюджетна програма „Образование на българите в чужбина“	16 807	17 653	17 121	19 477
ОБЩИНИ		3 077 482	3 118 903	3 479 042	3 781 003
	Детски градини	763 240	763 240	816 866	816 866
	Неспециализирани училища	1 525 233	1 525 233	1 618 651	1 618 651
	Специализирани училища	65 527	65 527	72 413	72 413
	Професионални гимназии и паралелки	158 389	158 389	213 945	213 945
	Специални училища	0	0	0	0
	Други форми на обучение	25 875	25 875	23 479	23 479
	Центрове за подкрепа за личностно развитие	20 797	20 797	20 059	20 059
	Дейности за ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности	54 069	54 069	72 063	72 063
	Норматив за подпомагане храненето 1-4 клас	32 666	32 666	48 501	48 501
	Допълващ стандарт за материална база	14 658	14 658	16 672	16 672
	Допълващ стандарт за комбинирана форма на обучение	992	992	1 307	1 307
	Норматив за осигуряване на целодневната форма на обучение 1-7	242 665	242 665	267 003	267 003
	Стипендии	16 305	16 305	18 206	18 206
	Други дейности по образованието за превоз на деца и ученици	3 253	3 253	4 188	4 188
	Допълващ стандарт за ученик в дневна и дуална форма на обучение в 1 и 2 гимназиален етап	12 214	12 214	13 794	13 794
	Средства за занимания по интереси	21 368	21 368	22 736	22 736
	Ученик в ЦСОП	38	38	38	38
	Допълващ стандарт за ученик с разширена подготовка по музика в основната степен	1476	1476	852	852
	Норматив за подпомага не за плащане то на такси в изпълнение на чл. 283, ал. 9 от ЗПУО 4			5 363	5 363
	Норматив за издръжка на дете в общинска детска градина или общинско училище, включващ и компенсирани отпада не то на съответните такси по ЗМДТ			110 175	110 175
	Национални програми за развитие на средното образование, общини				201 961
	Средства по регионални коефициенти, защитени училища, частни градини и училища, работа с уязвими групи и др.				100 000
	Бюджети на общините капиталови разходи	118 718	160 139	132 732	132 732

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Политиките, които оказват силно влияние върху ръста на разходите за образование през 2022 г., са:

- Увеличение на възнагражденията: през 2022 г. са увеличени възнагражденията на педагогическите специалисти – с 12,3% от 01.04.2022 г. и с още 5% от 01.09.2022 г. С общото увеличение от 17,3% е достигнато ниво на работните заплати, което е с 24,7% над средната работна заплата за страната. Увеличението обхваща повече от 92 000 учители, работещи в държавни и общински образователни институции през учебната 2022/2023 година. Еднакво с учителските заплати се увеличават възнагражденията на ресурсните учители, възпитателите, ръководителите на направление „Информационни и комуникационни технологии“, логопедите, психолозите, педагогическите съветници, корепетиторите, хореографите, рехабилитаторите на слуха и говора и треньорите по вид спорт в образователните институции.
- Изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища; ремонт на спортни съоръжения, на спортни площадки и др.
- Работа с деца и ученици от уязвими групи в детските градини и училищата и допълнително финансиране за издръжка на паралелки за придобиване на квалификация по защитени специалности.
- Закупуване на познавателни книжки, учебници, достъп до електронно четими учебници, учебни комплекти и учебни помагала за децата и за учениците от I до VII клас.
- Закупуване на училищни автобуси.
- Изпълнение на националните програми за развитие на образованието.
- Изпълнение на европейски проекти: например в рамките на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж 2014–2020 г.“ са реализирани дейности по редица ключови проекти в областта, включително „Подкрепа за успех“, „Образование за утрешния ден“, „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ и др.

Бюджетните програми в предучилищното и училищното образование, администрирани от МОН, са финансирани в значителна степен със средства от ЕС. Това предопределя в голяма степен и значителните вариации на разходите по години. Така например общият размер на финансирането с източник ЕС за тези програми се свива от около 306 млн. лева през 2021 г. до 211 млн. лева през 2022 г.

Структурата на общинските разходи за образование подчертава значителния дял на разходите за училища (общообразователни и професионални) в общинския бюджет – около 51% от всички разходи на общините за деца. За детските градини се отделят 22% от средствата, а за целодневно обучение в 1–4 клас – 7%. Сравнително малък е делът на разходите за стипендии и за капиталови разходи – 3%. Допълнителните услуги включват разходи за ресурсно подпомагане, за транспорт, за занимания по интереси и други.

Таблица 3. Разходи за образование на МОН и общините, 2021–2022 г.

млн. лв.	2021	2022
МОН	959 379	962 158
Общини	3 118 903	3 781 003
в т. ч.:		
Детски градини	763 240	816 866
Училища	1 775 023	1 928 488
Целодневно обучение	242 665	267 003
Капиталови разходи	160 139	132 732
Други	177 835	635 913

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Разходи за здравеопазване

Разходите за здравеопазване за деца надхвърлят 1,2 млрд. лева през 2022 година, като увеличението им се дължи на ръста в разходите на НЗОК. Това увеличение засяга всички здравноосигурителни дейности, които НЗОК финансира. Разходите за здравеопазване в бюджетите на общините също се увеличават, но следва да се има предвид, че общините имат силно ограничена роля във финансирането на здравни дейности за деца – те включват дейностите по финансирането на детските ясли, детските кухни, на здравните кабинети в училищата и на здравните медиатори.

Данните показват, че през 2022 г. в сектора не се предвиждат специфични политики, засягащи детското здравеопазване. В нито една от включените в инструмента бюджетни програми на Министерството на здравеопазването не се предвижда въвеждане на нови дейности или мерки, свързани с децата. Разходите за деца са повлияни от общото увеличение на разходите за медицински дейности по бюджета на НЗОК вследствие на кризата с COVID-19 и на ръста на възнаграденията на медицинския персонал.

Таблица 4. Разходи за здравеопазване, 2021–2022 г.

хил. лв.	2021	2022	ПРОМЯНА
Здравеопазване	954 314	1 176 678	23,3%
МЗ	268 241	282 879	5,5%
НЗОК	481 661	653 464	35,7%
ОБЩИНИ	204 412	240 335	17,6%

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Министерството на здравеопазването определя политиката в сектора, но и пряко финансира дейности, насочени към децата. Програмите, насочени към децата, които МЗ финансира са:

- „Промоция и превенция на незаразните болести“
- „Профилактика и надзор на заразните болести“
- „Намаляване търсенето на наркотични вещества“
- „Осигуряване на медицинска помощ на специфични групи от населението“
- „Спешна медицинска помощ“
- „Психиатрична помощ“
- „Медико-социални грижи за деца в неравностойно положение, майчино и детско здравеопазване“.

Бюджетът за 2023 г. предвижда средно повишение на разходите за здравноосигурителни плащания от НЗОК с около 14,9%, докато разходите по програмите, управлявани от МЗ и насочени (поне частично) към децата, спадат с около 47%, основно заради многократното свиване на финансирането по програма „Профилактика и надзор на заразните болести“.

От тези програми най-голяма е програмата за профилактика и надзор на заразните болести, която включва поставянето на задължителни ваксини на децата, следвана от програмата за предоставяне на спешна помощ, финансирана изцяло от бюджета на МЗ.

Националната здравноосигурителна каса е основната финансираща институция на разходите за здравеопазване в България, включително и на тези за деца. Данните от отчета на НЗОК показват, че най-много разходи са правят за болнична помощ – близо 49% от общите разходи са насочени за болнично лечение. За първична извънболнична медицинска помощ на деца (ПИМП) разходите са 12%, а за специализирана извънболнична медицинска помощ на деца (СИМП) – 14%. За дентална помощ НЗОК отделя около 10% от разходите. Забележим е и разходът за лекарства – 9% от общите. Вероятно по-добри здравни резултати биха били постигнати с изместване на разходите от болнично лечение към подобряване на профилактиката и извънболничното лечение.

Таблица 5. Структура на разходите на НЗОК за деца, 2021–2022 г.

млн. лв.	2021 г.	2022 г.
Първична извънболнична медицинска помощ	45 599	77 425
Специализирана извънболнична медицинска помощ	49 348	85 560
Дентална помощ	22 285	64 893
Медико-диагностични дейности	13 806	18 491
Лекарства за домашно лечение	50 537	55 014
Медицински изделия в болничната помощ	1 285	1 507
Болнична помощ	281 506	305 714
Други	17 295	44 861

Източник: Отчет на бюджета на НЗОК за 2022 г., собствени изчисления.

Общините имат по-скоро допълваща и ограничена роля във финансирането на разходите за здравеопазване. Те отделят средства по три дейности:

- Детски ясли, детски кухни и яслени групи към детски градини
- Здравни кабинети в детски градини и училища
- Други дейности по здравеопазването, в т.ч. здравни медиатори.

Общите разходи на общините за детско здравеопазване са в размер на около 240 млн. лв. Структурата на разходите на общините показва, че 67% от тях се отделят за детските ясли и кухнята към детските градини, а на второ място са разходите за здравните кабинети в детските градини и училищата. Разходите за деца в категория „Други“ са относително малки.

Таблица 6. Структура на разходите за здравеопазване за деца на общините за 2022 г.

МЛН. ЛВ.	2021 г.	2022 г.
Детски ясли, детски кухни и яслени групи към детски градини	132 130	160 408
Здравни кабинети в детски градини и училища	68 857	75 957
Други дейности по здравеопазването, в т.ч. здравни медиатори	3 425	3 970

Източник: РМС за делегираните от държавата дейности, собствени изчисления.

Разходи за социална закрила

Разходите за социално подпомагане, осигурителни обезщетения и социални услуги, насочени към децата, нарастват с над 16,2% през 2022 г., спрямо 2021 г., и достигат 1,9 млрд. лева според методологията, използвана за Инструмента за оценка на публичните разходи за деца. За международно сравнение може да се ползват единствено данните от Евростат за публичните разходи по подфункция „Семейства и деца“³. През 2021 г. разходите в България в тази категория достигат 1,8% от БВП, при 1,9% от БВП средно за

ЕС-27. За периода от 2016 г. до 2021 г. делът средно за ЕС остава непроменен, докато в България отбелязва леко колебание в рамките на 1,8–1,9%.

През 2022 г. в бюджетните програми на Министерството на труда и социалната политика не са предвидени нови политики, насочени към децата. Същото се отнася и за по-значимите по обхват обезщетения, изплащани по бюджета на НОИ.

Таблица 7. Разходи за социални дейности и услуги, 2021–2022 г.

хил. лв.	2021 г.	2022 г.	ПРОМЯНА
Социална закрила	1 655 617	1 923 535	16,2%
МТСП	607 176	600 697	-0,1%
НОИ	767 145	906 733	18,2%
ОБЩИНИ	137 896	186 105	35,0%
Данъчни облекчения	143 400	230 000	60,4%

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Плащанията от бюджета на МТСП отбелязват минимален спад от 1%, свързан основно с помощите за раждане и отглеждане на деца. В голяма степен това се дължи на отпадането на месечната целева помощ при обявено извънредно положение за семейства с деца до 14 години, която през 2021 г. беше финансирана с 67,9 млн. лева (представени в Таблица 8 в „Други“).

В някои от основните програми се променят параметри, които водят до нарастване на разходите в рамките на годината. От 1 април 2022 г. са повишени праговете при доходния критерий за отпускане на месечната помощ

за отглеждане на деца, съответно от 410 до 510 лева на месец – за пълен размер на помощта, и от 510 до 610 лева – за помощ в намален размер от 80%. Заедно с това са повишени и размерите на помощите – от 40, 90, 135 и 145 лева на 50, 110, 165 и 175 лева, съответно за 1, 2, 3 и 4 деца. Независимо от промяната в прага за доходния критерий, броят на семействата, получаващи помощ, намалява от 322 хил. средномесечно през 2021 г. на 313 хил. през 2022 г., а броят на децата – от 509 хил. на 456 хиляди. По този начин независимо от повишаването на индивидуалните размери на помощите, общият разход по програмата отбелязва относително скромна ръст от 7%.

³ Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), „Family and children“.

През 2022 г. помощта за деца, записани в първи и осми клас, продължава да се отпуска без доходен критерий⁴ в непроменен размер. През 2021 г. тя е изплатена на 51,3 хил. първокласници и 48,7 хил. осмокласници, започнали учебната година, а през 2022 г. – съответно на 49,5 хил. и 48 хил. деца.

2021 г. 51,3 хил. първокласници и 48,7 хил. осмокласници

2022 г. 49,5 хил. първокласници и 48 хил. осмокласници

Променене и размерът на данъчното облекчение за деца, като намалението на облагаемия доход за 1, 2 и 3 деца се увеличава съответно от 4500, 9000 и 13 500 лева през 2021 г. на 6000, 12 000 и 18 000 лева през 2022 г.

Най-голямото перо са месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, включително за отглеждане на дете до 1 година, с доходен критерий – те заемат близо 56% от общите разходи за деца, отделени от министерството. Месечните помощи за отглеждане на деца с трайни увреждания също представляват значителен дял – 32% от общите разходи. По-малък е дялът на еднократните помощи за бременност и раждане (4%) и на помощите за ученици, приети в 1-ви и в 8-и клас на училищата (4%).

Таблица 8. Структура на разходите за деца по бюджета на МТСП за 2021 и 2022 г., политика за социално включване, програма „Подпомагане на семейства с деца“

млн. лв.	2021 г.	2022 г.
Еднократни помощи, вкл. за бременност и раждане	28 677	28 059
Месечни помощи за отглеждане на деца	289 815	310 419
Месечни помощи за отглеждане на деца с увреждания	176 532	177 363
Помощи за 1-ви и 8-и клас	21 705	29 845
За превенция на изоставянето	88	7 664
Други	67 970	5 744

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Националният осигурителен институт изплаща краткосрочни обезщетения на осигурени граждани – за раждане и отглеждане на дете, за отглеждане на малко дете, за гледане на болен член на семейството и за осиновяване на дете. В бюджета на НОИ най-големите разходи за деца са тези, свързани с краткосрочните обезщетения за бременност и раждане – те представляват над 61% от разходите на НОИ за деца, или близо 550 млн. лв. За отглеждане на малко дете на възраст между 1 и 2 години (т.нар. втора година майчинство) НОИ отделя

32%, или 293 млн. лв. през 2022 г. От началото на август 2022 г. е въведено ново обезщетение, покриващо платен отпуск до 2 месеца за бащи/осиновители на деца до 8-годишна възраст. С актуализацията на бюджета за 2021 г. от октомври същата година паричното обезщетение за отглеждане на малко дете през втората година от майчинството се увеличава от 380 до 650 лева, а от 1 април 2022 г. – до 710 лева. Този съществен ръст води до увеличение на разходите на осигурителната система от 119,2 млн. лева през 2022 г.

⁴ От 2021 г. помощта за деца, записани в първи клас, също започна да се отпуска без доходен критерий, като от същата година бе въведена и помощ без доходен критерий за учениците, записани в 8-и клас.

Таблица 9. Разходи за деца в бюджета на НОИ, 2021– 2022 г.

млн. лв.	2021 г.	2022 г.
Обезщетения за бременност и раждане	513 827	549 872
Обезщетения за отглеждане на малко дете	191 112	293 644
Обезщетения за осиновяване на дете от 2 до 5 години	3 279	2 957
Обезщетения за гледане на болно дете	58 928	60 261

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Общините финансират социалните услуги за деца под формата на различни видове дневни и семейни центрове. Разнообразието на общински услуги и дейности в социалната сфера е много голямо. С най-голям дял са разходите по дейностите за центровете за настаняване от семеен тип на деца и младежи със или без увреждания, следвани от дневните центрове за деца с увреждания и центровете за обществена подкрепа. Освен социалните услуги, предоставяни в общността, общините финансират чрез трансфери от централния бюджет и асистентската подкрепа, както и месечните помощи за деца, настанени в център.

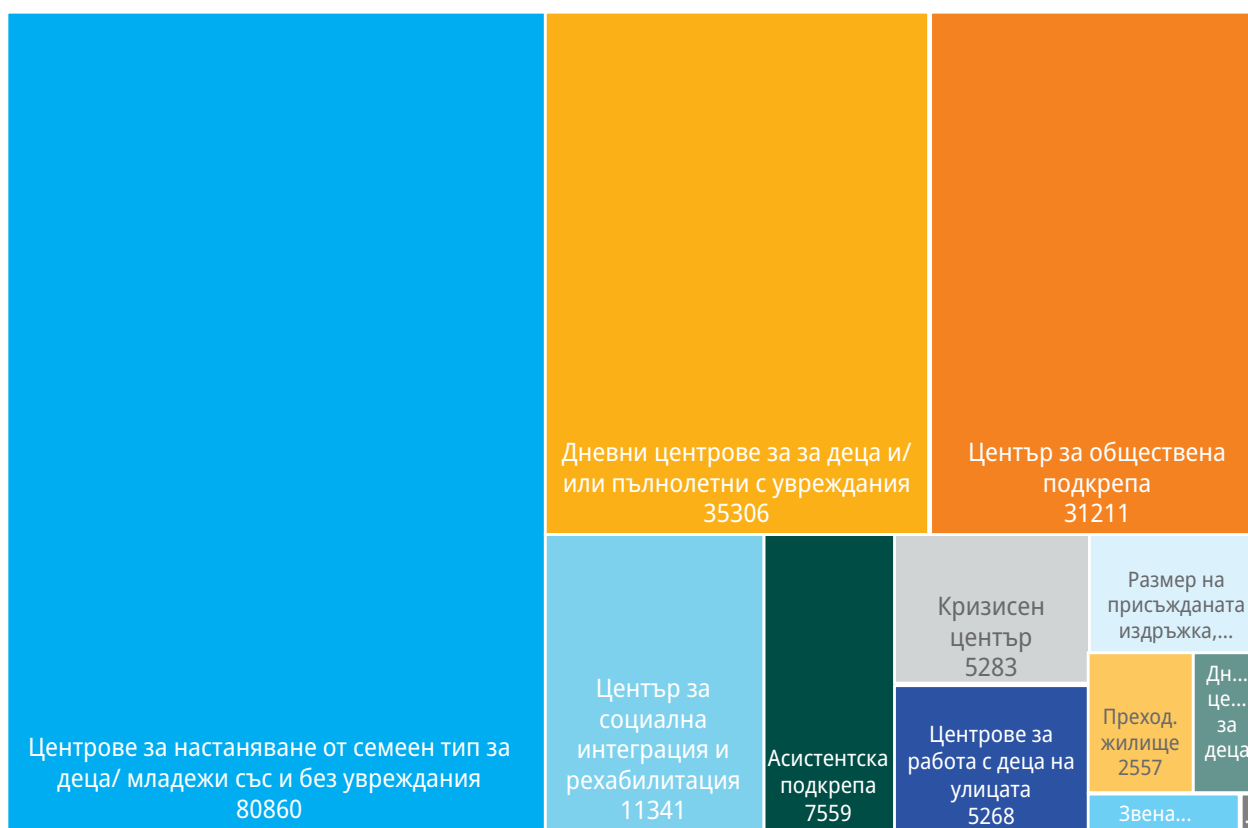
Ръстът на разходите на общините за деца през 2022 г. се дължи основно на включването в инструмента и на разходите за асистентската подкрепа за деца, както и на общото

увеличение на размерите на стандартите за финансиране на делегираните от държавата дейности (най-вече тези за центровете за отглеждане на деца с увреждания, центровете за обществена подкрепа и центровете за настаняване от семеен тип).

Бюджетът за 2023 г. залага ръст на разходите за социално подпомагане по програмите на МТСП от около 13% в сравнение с отчетните данни за 2022 г. През 2023 г. са въведени нови еднократни помощи за деца, записани във втори, трети, четвърти и пети клас, които се предоставят без доходен критерий⁵, като очакваният бюджетен ефект от въвеждането е в размер на около 25 милиона лева. Месечните помощи за отглеждане на деца остават в непроменен размер, като не се променят и праговете на доходния критерий.

⁵ Идентично на вече действащите помощи при записване в 1-ви и 8-и клас

Графика 8. Структура на социалните разходи на общините за 2022 г., хил. лв.

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Изплащаните от НОИ обезщетения, свързани с децата, се предвижда да нараснат с около 16,5%. Най-съществен се очаква да бъде ефектът от нарастването на средния осигурителен доход, който е база за определянето на месечното обезщетение при бременност и раждане. Друга промяна в параметрите на програмите е, че размерът на обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст се увеличава от 710 на 780 лева месечно. Принос към увеличението има и изплащането на обезщетението, покриващо платен отпуск до 2 месеца, за бащи на деца до 8-годишна възраст за цялата година (през 2022 г. обезщетението е изплащано за пет месеца след 1 август).

В категорията „Други“ на Инструмента за оценка на публичните разходи за деца само ще отбележим включването на две делегирани от държавата дейности, финансирани от общинските бюджети, които имат отношение към детското правосъдие, а именно – местните комисии за борба с противообществените прояви на деца и детските педагогически стаи, в размер на около 19 млн. лв.

За втора поредна година се изплащат и данъчни облекчения за деца, които в отделни случаи дублират месечните помощи за отглеждане на дете до завършването на средно образование.

Каре 1. Публичните разходи за деца през 2023 г. и актуализирани отчетни данни за 2022 г.

През 2023 г. общите публични разходи за деца достигат 9,4 млрд. лв., което представлява ръст от 13,4% спрямо отчетените стойности за 2022 г. Най-голямо увеличение отново се наблюдава при разходите за образование, които нарастват с 19%. Разходите за социална закрила бележат ръст от 6,4%, докато тези за здравеопазване се увеличават минимално – с 1,5%.

Делът на разходите за деца в БВП за 2023 г. достига 5,13%, а делът им в общите публични разходи е почти 13%.

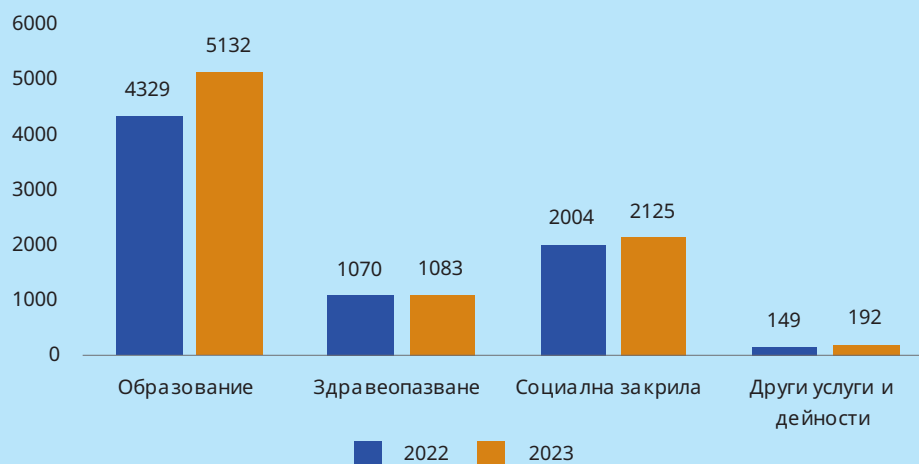
Таблица 10. Общи публични разходи за деца, отчетни данни за 2021 и 2022 г.

	2021 г.	2022 г.	2023 г.
1. Общо разходи за деца за годината, хил. лв.	6 796 975	8 007 336	9 420 673
Разходи за образование	4 078 281	4 743 161	5 667 085
Разходи за здравеопазване	954 314	1 176 678	1 195 450
Социални разходи	1 655 617	1 923 535	2 346 490
Други разходи	108 763	163 962	211 649
2. Номинален разход за едно дете, в лева	5720	6736	8532
3. Дял на разходите за деца като % от БВП	4,89%	4,84%	5,13%
4. Дял на разходите за деца в общите публични разходи	12,08%	12,11%	12,97%
5. Разпределение на разходите за деца в трите сектора здравеопазване, образование, социален сектор)			
Разходи за образование	60,0%	59,2%	60,2%
Разходи за здравеопазване	14,0%	14,7%	12,7%
Социални разходи	24,4%	24,0%	24,9%
Други разходи	1,6%	2,0%	2,2%
6. Разходи за инвестиции в едно дете по сектори, лв.	5720	6736	8532
а. Разходи за образование за едно дете	3432	3990	5132
б. Разходи за здравеопазване за едно дете	803	990	1083
в. Разходи за социална закрила за едно дете	1393	1618	2125
г. Разходи за други услуги и дейности за едно дете	92	138	192

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Разходите за едно дете в номинален размер възлизат на 8532 лв., което е увеличение с 980 лв. в сравнение с предходната година. Повече от две трети от тези разходи са насочени към образование (5132 лв.).

Графика 9. Разходи за едно дете, лв.

Това се потвърждава и от структурата на общите разходи. Разходите за образование са 60,2% от общите разходи, следвани от разходите за социална закрила – 24,9% и за здравеопазване – 12,7%. Категорията „Други“ остава малка по размер както номинално, така и като дял от общите разходи.

Графика 10. Структура на разходите през 2023 г.

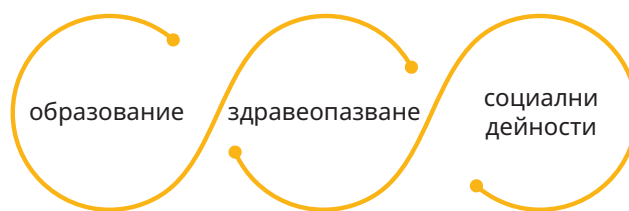

Източник: Инструмент за оценка на публичните разходи за деца.

Общините и финансирането на дейности за деца: три примера

Финансовата децентрализация в България стъпва върху принципа, че централната власт следва да избира и финансира дейностите и услугите, които имат значение за националното обществено развитие, и поради това те трябва да се предоставят в адекватни количества и със сходно качество навсякъде на територията на страната, например средното образование. За да се случи това, държавата определя „цената“ на всяка такава услуга под формата на единен стандарт за финансиране и на база на количествата предоставени услуги трансферира средства на общините. За този вид дейности говорим като за „делегирани от държавата на общините“. Местната власт е отговорна за организирането и предоставянето на тези услуги, но като следва съответните нормативни разпоредби и изисквания.

От своя страна, местната власт в България има право да избере какви допълнителни дейности и услуги да предоставя на своите граждани, освен тези делегирани от държавата. Това се осъществява чрез събиране на собствени приходи в бюджетите на общините – от данъци, такси и др. Тук се включват например дейности по организация на ученически столове, ученически лагери и др. В отделни случаи

дейностите са смесени – например държавата финансира разходите за персонал на услугите, а общината – разходите за издръжка.

В тази част ще разгледаме подробно отчетите на бюджетите за 2022 година на три различни български общини – Столична община, Казанлък и Котел, по отношение на разходите им за деца. Основен фокус са делегираните и местните дейности в категориите „образование“, „здравеопазване“ и „социални дейности“. Целта е да се направи преглед на услугите за деца, които различните общини предоставят, и на разходите, които извършват за тях, като размер, структура и източници на финансиране. Информацията е налична в публикуваните финансови отчети на електронните страници на общините. В отделни случаи е разгледано и европейското финансиране на някои услуги за деца, като прегледът не е изчерпателен.

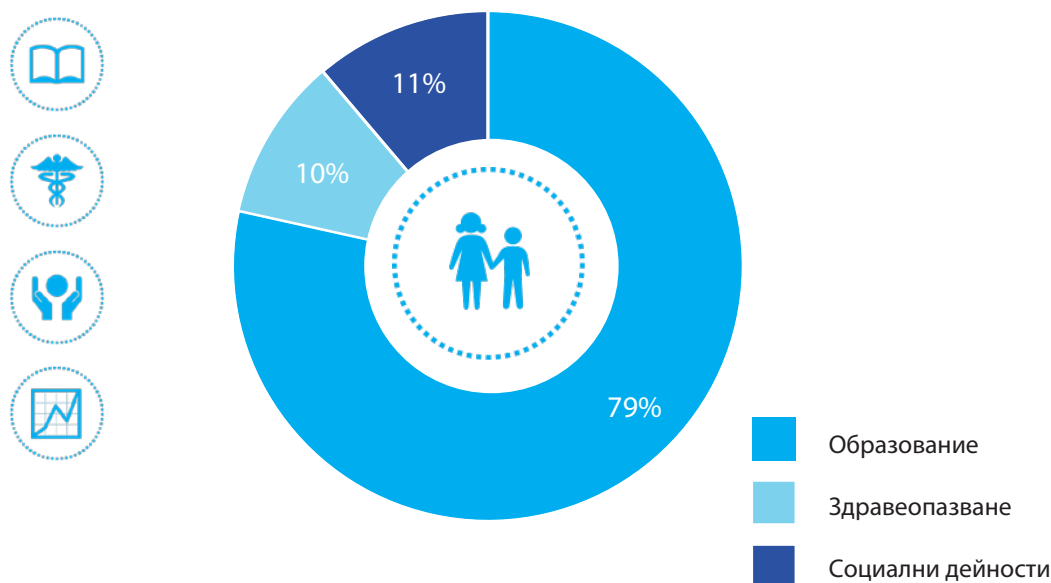
София

Столична община е най-голямата община в страната и има най-голямо разнообразие на услуги за деца, които се предлагат на територията. В столицата живеят 1,2 млн. души, от които малко над 217 хил. деца⁶. В отчета за бюджета на общината са включени всички дейности съгласно бюджетната класификация, които общината извършва, и разходите за тях.

София харчи най-много за образование – 79% от общите разходи. Образованието е силно доминираща делегирана дейност за общините в България и заема значителна част от техния бюджет. Останалите разходи за деца са разпределени между здравеопазване и социални услуги, които са в рамките на 10–11% от общите разходи.

⁶ По данни от преброяването през 2021 г.

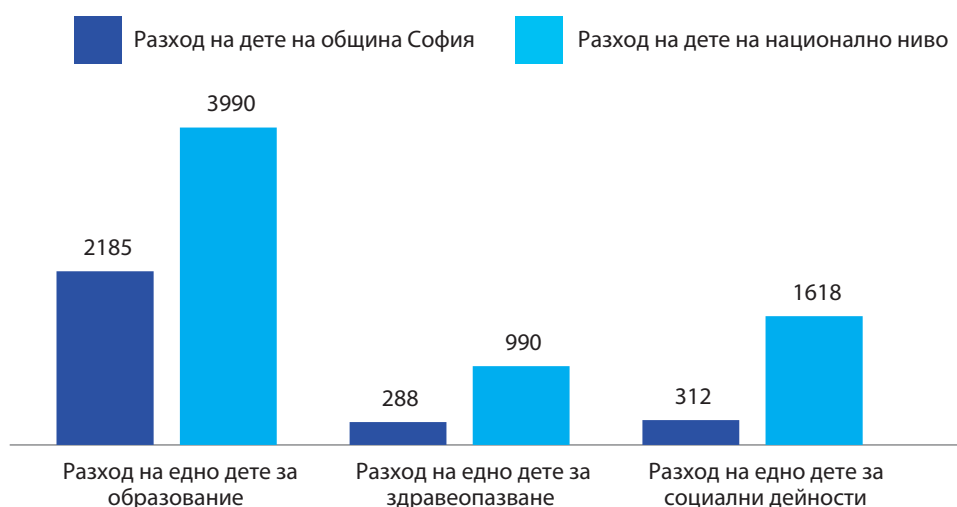
Графика 11. Структура на разходите за деца по основни категории, 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

От трите категории разходи – за образование, здравеопазване и социални услуги, само общинските разходи за образованието надхвърлят 50% от средните разходи за едно дете. Обяснението е в начина на финансиране на различните услуги и разходи за деца и в това дали се извършват чрез общинския бюджет или от централна институция (например НЗОК, НОИ или отделно министерство). Разходите за здраве традиционно се извършват чрез бюджета на НЗОК, докато общината извършва само някои допълващи дейности.

Графика 12. Разходи за образование, здравеопазване и социални дейности на едно дете в Столична община, 2022 г., лв.

Забележка: Данните за броя на децата в общината са от „Преброяване’2021“.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., Инструмент за оценка на публичните разходи за деца, собствени изчисления.

Образование

Столична община предоставя следните образователни услуги⁷:

- 311 „Детски градини“
- 312 „Специални групи в детски градини за деца със СОП“
- 318 „Подготвителни групи в училище“
- 322 „Неспециализирани училища, без професионални гимназии“
- 324 „Спортни училища“
- 326 „Професионални гимназии и паралелки за професионална подготовка“
- 332 „Общежития“
- 337 „Център за подкрепа за личностно развитие“
- 338 „Ресурсно подпомагане“
- 388 „Международни програми и споразумения, дарения и помощи от чужбина“
- 389 „Други дейности по образованието“.

Прави впечатление голямото разнообразие на образователни услуги в общината, което включва почти пълния набор. Столицата разполага с 285 самостоятелни детски градини и 239 училища, по данни на НСИ. Следва да се има предвид, че освен общинските, на територията на столична община функционират и държавни училища (към МОН, МК, ММС и др.), чиито бюджети не са включени тук.

Най-големите разходи, очаквано, се извършват за неспециализираните училища – повече от 84,6% от общите разходи са извършени по тази дейност. Следват разходите за ресурсно подпомагане (3,8% от общите). Всяка от останалите категории представлява по-малко от 3% от общите разходи за образование на общината.

Таблица 11. Отчет на разходите за образование на Столична община за 2022 г.

Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	369 577 525	801 086	287 183	370 665 794
Издръжка	72 021 153	1 527 245	329 690	73 878 088
Платени данъци	82 559	22 366	0	104 925
Субсидии	6 034 428	0	0	6 034 428
Капиталови разходи	8 554 494	309 879	9 258 576	18 122 949
Други разходи	6 972 199	2 640	0	6 974 839
Общо	463 242 358	2 663 216	9 875 449	475 781 023

Забележка: В категория „Други разходи“ са включени разходите за стипендии, за членски внос и за текущи трансфери към домакинствата.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

⁷ Кодовете на услугите са част от Единната бюджетна класификация за 2022 г.

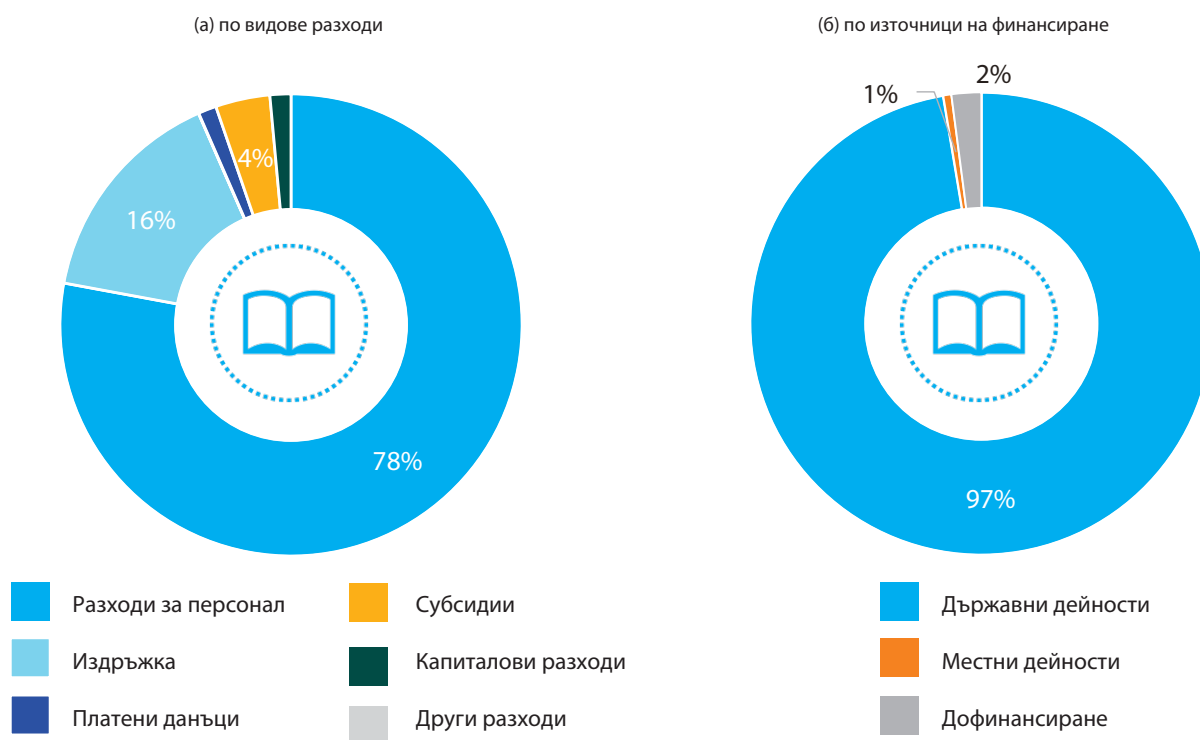
Общите разходи за образование на община София са в размер на малко над 475 млн. лв., като над 78% от тях са за заплати и възнаграждения на персонала и задължителни осигурителни вноски. Разходите за издръжка представляват 16% от общите разходи, а капиталовите разходи – 4%. Разходите за възнаграждения и тези за издръжка са равномерно разпределени по всички образователни дейности, докато капиталовите разходи силно доминират в дейност „Неспециализирани училища“ – 17,3 млн. лв., от общо 18,1 млн. лв. За разлика от текущите разходи, при капиталовите се забелязва по-сериозно неизпълнение спрямо плана – отчетени са 68% от планираните разходи.

Според източниците на финансиране структурата на разходите за образование на община София показва много силна доминация на де-

легираните от държавата разходи – общината получава от централния бюджет финансиране по разходни стандарти за 97% от всички разходи. Дофинансирането на дейности в образованието е най-голямо по отношение на капиталовите разходи на неспециализираните училища и текущите разходи на центровете за подкрепа и личностно развитие.

Обяснението за този незначителен дял дофинансиране може да се търси по две линии – от една страна, разходите за предучилищно и училищно образование вероятно са добре финансирани от централния бюджет, което прави дофинансирането излишно. От друга страна, Столична община разполага с ресурс да оптимизира мрежата си от училища и детски градини и да концентрира децата в паралелките в достатъчна степен.

Графика 13. Структура на разходите за образование

Здравеопазване

Здравните дейности на общините в България са много ограничени, като в Столична община те включват:

- 431 „Детски ясли, детски кухни и яслени групи в детска градина“
- 437 „Здравен кабинет в детски градини и училища“.

Това са дейности от категорията „Детско и училищно здравеопазване“, които нямат пряка връзка с традиционните медицинските дейности по профилактика и лечение, заплащани от НЗОК. Силната централизация на финансирането на здравеопазването е видна и в общинските разходи за здраве на едно дете. За разлика от други общини, София няма разходи в дейност „Здравни медиатори“.

Общинските разходи за здравеопазване достигат 62,6 млн. лв. през 2022 година, като за персонал са отделени 46 млн. лв., следвани от капиталови разходи и разходи за издръжка. С местни приходи са финансирани основно разходи за издръжка (това е очаквано, тъй като включените дейности са смесени – държавата делегира средства за изплащане на възнаграждения на персонала в здравните кабинети, а общините поемат другите текущи разходи на здравните кабинети), докато капиталовите разходи се дофинансират от бюджета на общината.

Таблица 12. Отчет на разходите за здравеопазване на община София за 2022 г., лв.

Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	45 279 942	0	1 050 241	46 330 183
Издръжка	2 417 824	3 602 449	65	6 020 338
Платени данъци	2436	1 628	0	4064
Капиталови разходи	1 118 340	82 584	9 037 790	10 238 714
Други разходи	3340	0	0	3340
Общо	48 821 882	3 686 661	10 088 096	62 596 639

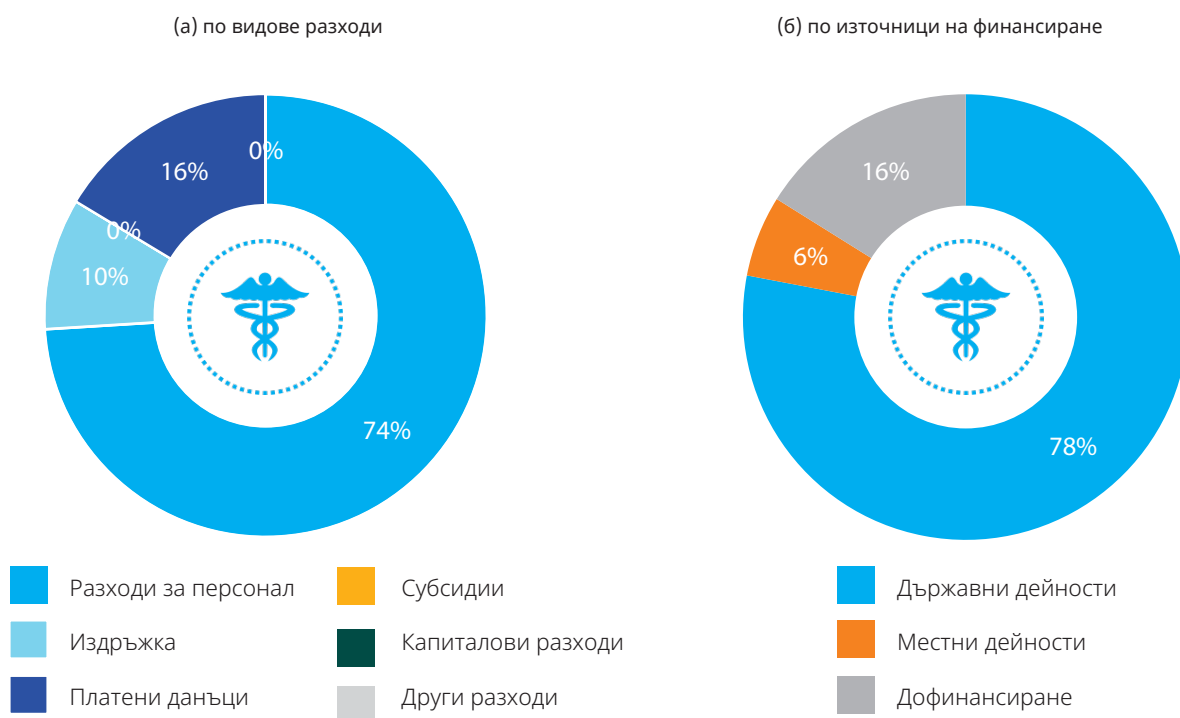
Забележка: В категория „Други разходи“ са включени разходите за стипендии, за членски внос и за текущи трансфери към домакинствата.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

Структурата на общинските разходи за здравеопазване се различава от тази на разходите за образование. Делът на разходите за възнаграждения е най-голям – 74% от общите разходи, на второ място са капиталовите разходи – 16%, а за издръжка се отделят 10% от общите разходи.

В структурата на източниците на финансиране също се наблюдават различия – държавните дейности са 78%, но дофинансирането е доста по-голямо като дял, в сравнение с образованието. По-подробният преглед показва, че общината основно дофинансира придобиването на ДМА в детските ясли (9 млн. лв.).

Графика 14. Структура на разходите за здравеопазване на Столична община, 2022 г

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

Социални услуги

При социалните услуги⁸ е характерно голямото разнообразие на видовете услуги, предоставяни на местно ниво, и възможностите за осигуряването им като делегирана или като местна дейност. Общите разходи за деца в тази категория на Столична община (67 млн. лв. за 2022 г.) са близки до разходите за здравеопазване, но структурата е по-различна. Разходите за местни дейности са по-големи, а дофинансирането е незначително.

Столична община предоставя следните видове социални услуги:

- 526 „Център за обществена подкрепа“
- 527 „Звено „Майка и бебе“
- 528 „Център за работа с деца на улицата“
- 529 „Кризисен център“
- 530 „Център за настаняване от семеен тип“
- 538 „Програми за закрила на детето“
- 551 „Дневен център за лица с увреждания“
- 561 „Асистентска подкрепа“
- 562 „Асистенти за лична помощ“
- 589 „Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта“.

За почти всички дейности общината разполага с няколко доставчици. Асистентската подкрепа и разходите за лична помощ са включени със съответния дял в изчисленията (коефициент от 0,1).

Значителен размер разходи (около 46 млн.) са реализирани по дейност 589 „Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта“, като от тях по параграф 42-19 „Други текущи трансфери за домакинствата“ са изплатени около 33 млн. лв.

Таблица 13. Отчет на разходите за социални дейности и услуги на Столична община за 2022 г.

Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	10 214 935	8 727 286	396 766	19 338 987
Издръжка	10 703 978	1 860 344	220 749	12 785 071
Платени данъци	0	6837	0	6837
Субсидии	3375	0	0	3375
Капиталови разходи	1 037 308	1 450 619	2078	2 490 005
Други разходи	33 281 127	0	0	33 281 127
Общо	55 240 724	12 045 086	619 593	67 905 402

Забележка: В категория „Други разходи“ са включени разходите за стипендии, за членски внос и за текущи трансфери към домакинствата.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

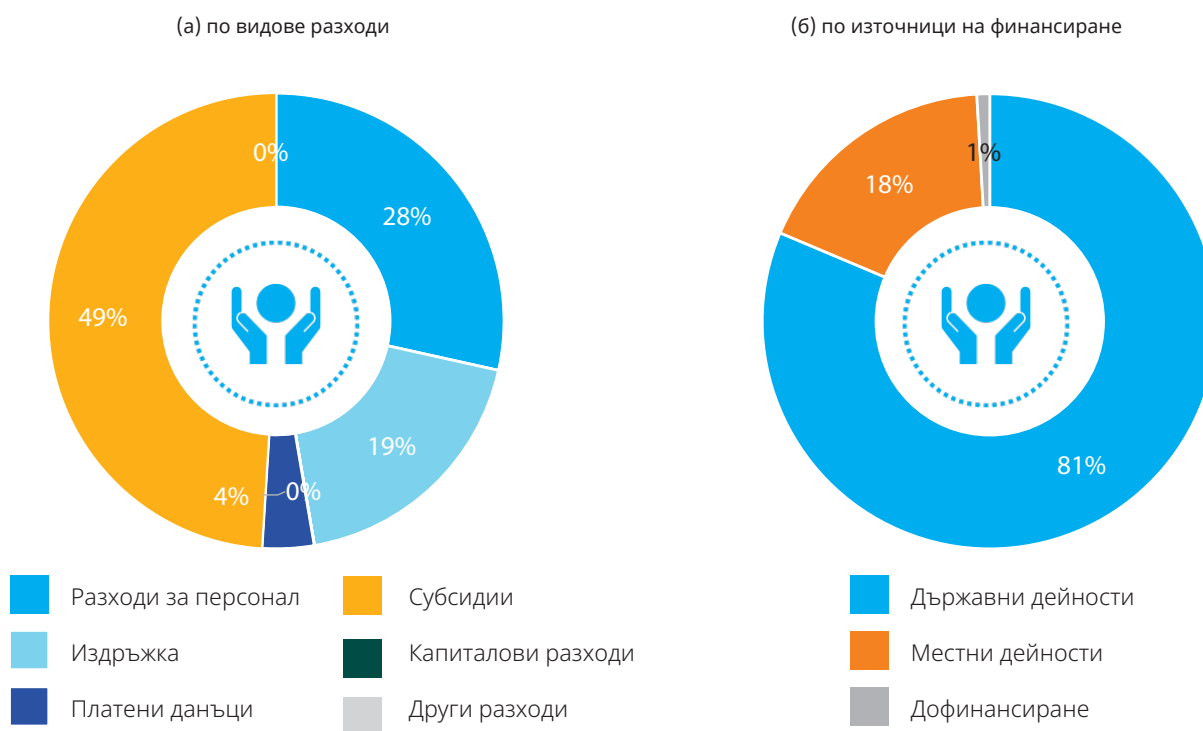
⁸ Описание на социалните услуги за деца и наличието им по области може да се разгледа тук: <https://asp.government.bg/bg/deynosti/sotsialni-uslugi/sotsialni-uslugi-za-detsa/registar-na-vidovete-sotsialni-uslugi-finansirani-ot-darzhavniya-byudzheta-za-deca/>

Структурата на разходите за социални услуги показва специфични особености – тук не доминират разходите за персонал, които са 28% от общите. Най-голям дял имат разходите за трансфери към домакинствата, които са част от категория „Други“ (49% от общите). Вероятно става дума за директни плащания към домакинствата за лична помощ и асистентска подкрепа. Разходите за издръжка

също са значителни – 19% от общите разходи. Капиталовите разходи са ограничени до 4%.

Според източниците на финансиране държавните дейности представляват 81% от общите разходи, а 18% са местните разходи на общината. Дофинансирането от общинския бюджет е около 1%.

Графика 15. Структура на разходите за социални услуги за 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

Каре 2. Европейски средства и проекти за деца на Столична община

Столична община изпълнява разнообразни проекти, насочени към децата, които са финансирани със средства от Европейския съюз. От отчетите на общината е видно, че тези проекти са основно в сферата на образованието, поради което те са разгледани по-подробно.

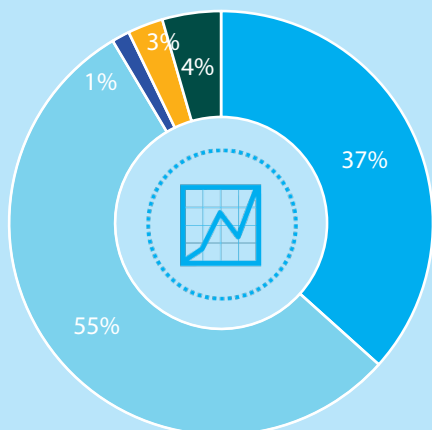
През 2022 г. общината изпълнява образователни проекти по оперативните програми на ЕС „Региони в растеж“, „Наука и образование за интелигентен растеж“ и „Развитие на човешките ресурси“. Европейски средства са изплатени на Столична община и от бюдже-

та на Разплащателната агенция на държавен фонд „Земеделие“ (вероятно за финансирането на гимназиите към МЗГ).

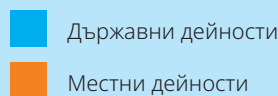
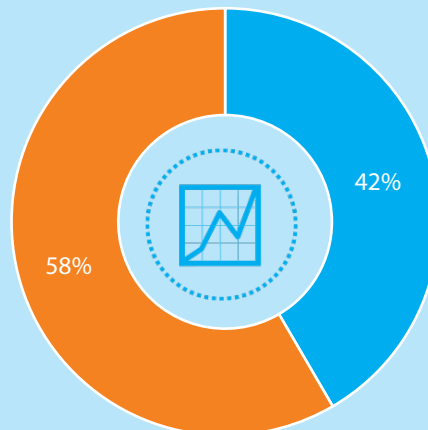
Разходите с източник ЕС са извършени по повечето дейности за образование на бюджетната класификация – детски градини, училища и др. Общият им размер за 2022 г. е 10,4 млн. лв. Структурата на разходите показва превес на разходите за издръжка (55%) пред тези за персонал (37%) и съвсем малък дял капиталови разходи. Повече от половината са по делегираните от държавата дейности (58%).

Графика 16. Структура на разходите за деца на Столична община, финансирани с европейски средства

(а) ЕС средства по видове разходи

(б) ЕС средства по източници на финансиране

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

В отчета на капиталовата програма на общината за 2022 г. присъства само един проект, който има отношение към децата и по който са извършени разходи за сметка на ЕС: проект „Изграждане, основен ремонт/реконструкция на три училища на територията на Столична община“, с капиталови разходи на стойност 817 хил. лв. (за сравнение общият размер на усвоените капиталови разходи на общината за образование е около 11 млн. лв.).

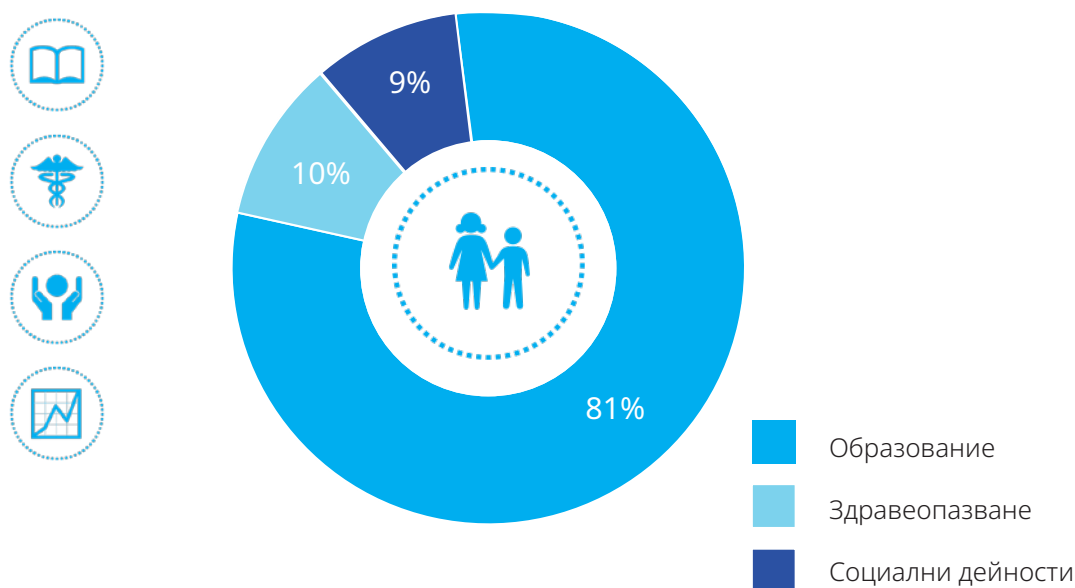
Казанлък

Казанлък е средна по размер община с население от 65 хил. души, от които децата са 11,1 хиляди. Услугите, които общината предоставя на децата, са по-ограничени, а разходите за едно дете са в малко по-голям размер, отколкото тези в големи общини като София. Това е особено характерно за разходите за образование, въпреки че общината извършва основните разходи чрез делегираните от държавата дейности в образова-

нието, което я прави по-скоро разпределител на средства и се вижда в структурата на разходите и в разходите на общината за едно дете.

Структурата на разходите за деца е много близка до тази на Столична община – 81% от всички разходи са за образование, а останалите са разделени почти по равно между здравеопазването и социалните дейности.

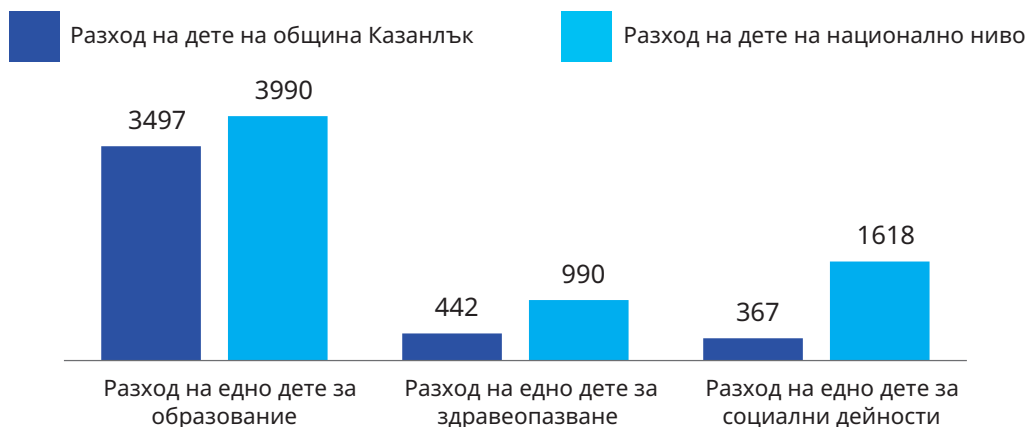
Графика 17. Структура на разходите за деца по основни категории, 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на Столична община за 2022 г., собствени изчисления.

Средствата за образование, които община Казанлък отделя за едно дете, са много близки до средните за страната, но разходите за социални дейности са по-малко – една пета от средните за страната.

Графика 18. Разходи за образование, здравеопазване и социални дейности на едно дете в община Казанлък за 2022 г., лв.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., Инструмент за оценка на публичните разходи за деца, собствени изчисления.

Образование

Община Казанлък предоставя образователни услуги по следните дейности:

- 311 „Детски градини“
- 322 „Неспециализирани училища, без професионални гимназии“
- 333 „Ученически почивни лагери“
- 337 „Център за подкрепа за личностното развитие“
- 389 „Други дейности по образованието“

В сравнение със Столична община образователните услуги в Казанлък са по-ограничени като видове, но на територията на общината има 14 детски градини и 22 училища. В Казанлък функционира и един Център за личностно развитие, чиято дейност е свързана с развитието на интересите, способностите, потребностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науката, изкуствата и спорта в свободното им време.

Таблица 14. Отчет на разходите за образование на община Казанлък за 2022 г., лв.

Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	30 913 705	3304	0	30 917 009
Издръжка	5 834 293	281 665	53 459	6 169 417
Платени данъци	146 046	22 230	124	168 400
Капиталови разходи	953 687	277 130	273 789	1 504 606
Други разходи	154 811	15 090	0	169 901
Общо	38 002 542	599 419	327 372	38 929 333

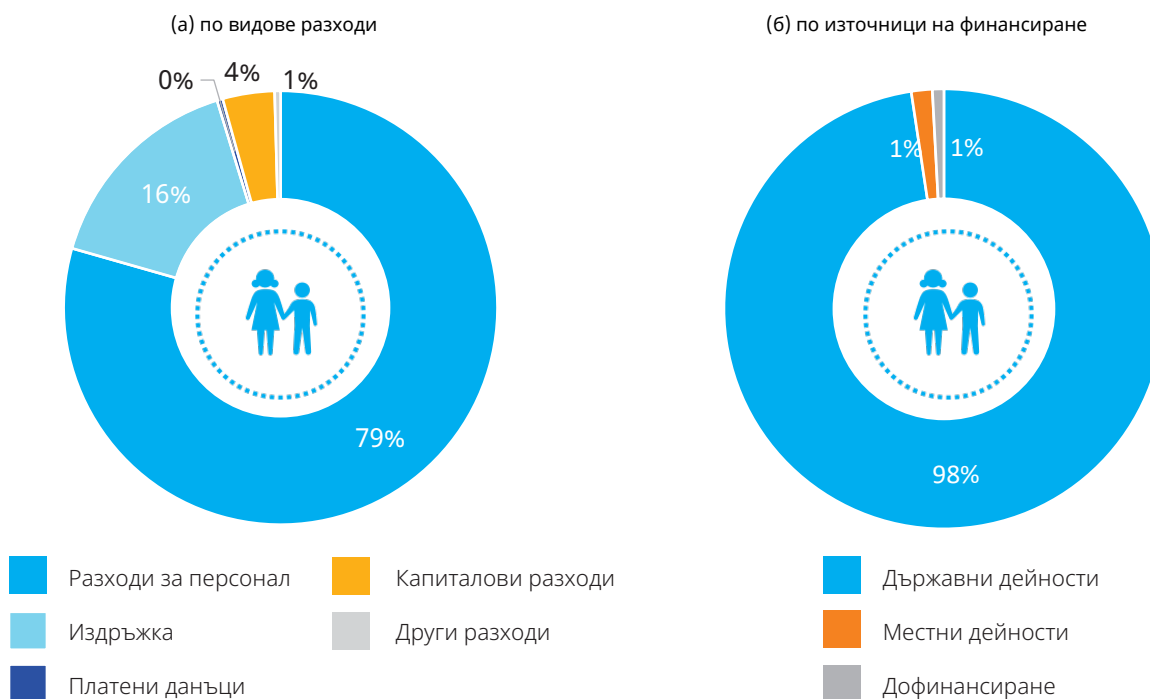
Забележка: В категория „Други разходи“ са включени разходите за стипендии, за членски внос и за текущи трансфери към домакинствата.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Структурата и разпределението на разходите по видове напомнят тези на Столична община, със силен превес на разходите за персонал – 79% от общите разходи. Следват разходите за издръжка – в размер на 16% от общите, и капиталовите разходи, които са символични – 4%, като те са насочени основно в училищата. Прави впечатление ниското ниво на усвояване на капиталовите разходи в общината – под 40% от планираните инвестиции са реално усвоени.

По отношение на източниците на финансиране е видно, че образователните услуги са почти изцяло финансирани като делегирани дейности от централния бюджет. Местните разходи са за издръжка и за инвестиции (най-вече по дейност „Ученически лагери“), а общината е дофинансирала, макар и с много малък ресурс, някои инвестиции в училищата (основно за ремонти).

Графика 19. Структура на разходите за деца по основни категории, 2022 г.

Здравеопазване

Община Казанлък предоставя услуги и по двете здравни дейности, съотнесими към деца, а именно:

- 431 „Детски ясли, детски кухни и яслени групи в детска градина“
- 437 „Здравен кабинет в детски градини и училища“

Както и в Столична община, здравните разходи за деца са насочени към детското и училищното здравеопазване, а не към медицински дейности и услуги, традиционно финансирани от НЗОК.

Таблица 15. Отчет на разходите за здравеопазване на община Казанлък за 2022 г., лв.

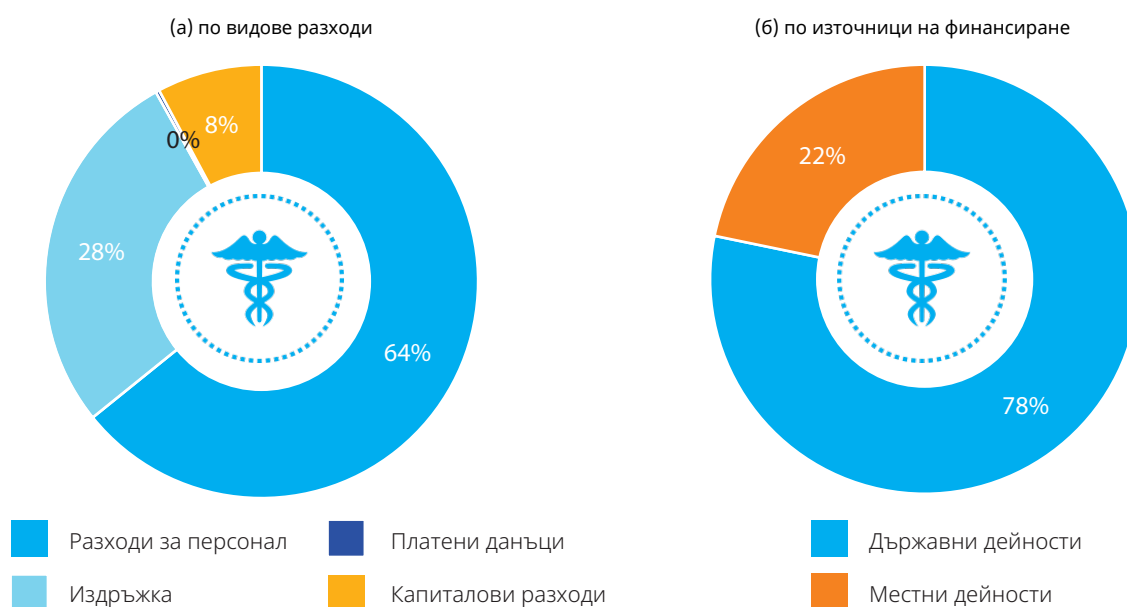
Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	3 092 523	67 928	0	3 160 451
Издръжка	374 571	989 563	0	1 364 134
Платени данъци	10	13 699	0	13 709
Капиталови разходи	384 967	0	0	384 967
Общо	3 852 071	1 071 190	0	4 923 261

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Структурата на разходите следва типичната структура на този тип услуги, като се има предвид, че дейност 431 до голяма степен е делегирана от държавата, а като местна дейност се финансират отделни разходи на детските кухни (най-вече за издръжка). Дейност 437 е изцяло делегирана от държавата.

Разходите за възнаграждения са 64% от общите, а тези за издръжка – 28%, докато капиталовите разходи са 8%. Дофинансиране в дейностите по здравеопазването няма.

Графика 20. Структура на разходите за здравеопазване за 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Социални услуги

Социалните услуги, предоставяни в община Казанлък, са по следните дейности:

- 526 „Център за обществена подкрепа“
- 530 „Център за настаняване от семеен тип“
- 551 „Дневен център за лица с увреждания“
- 561 „Асистентска подкрепа“
- 562 „Асистенти за лична помощ“
- 589 „Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта“.

Следва да се има предвид, че дейности 561, 562 и 589 не са насочени единствено към деца. Общият размер на разходите на общината за социални услуги е близо 4,1 млн. лв., като най-много са изплатени по дейност 530 за центровете за настаняване от семеен тип (1,4 млн. лв. разходи). Дейностите „Център за обществена подкрепа“ и „Асистенти за лична помощ“ са изцяло финансирани от местния бюджет, а не делегирани. Следва да се има предвид, че част от услугите са насочени и към деца от съседни и близки общини (Мъглиж, Павел баня, Николаево, Гурково).

Таблица 16. Отчет на разходите за социални услуги на община Казанлък за 2022 г.

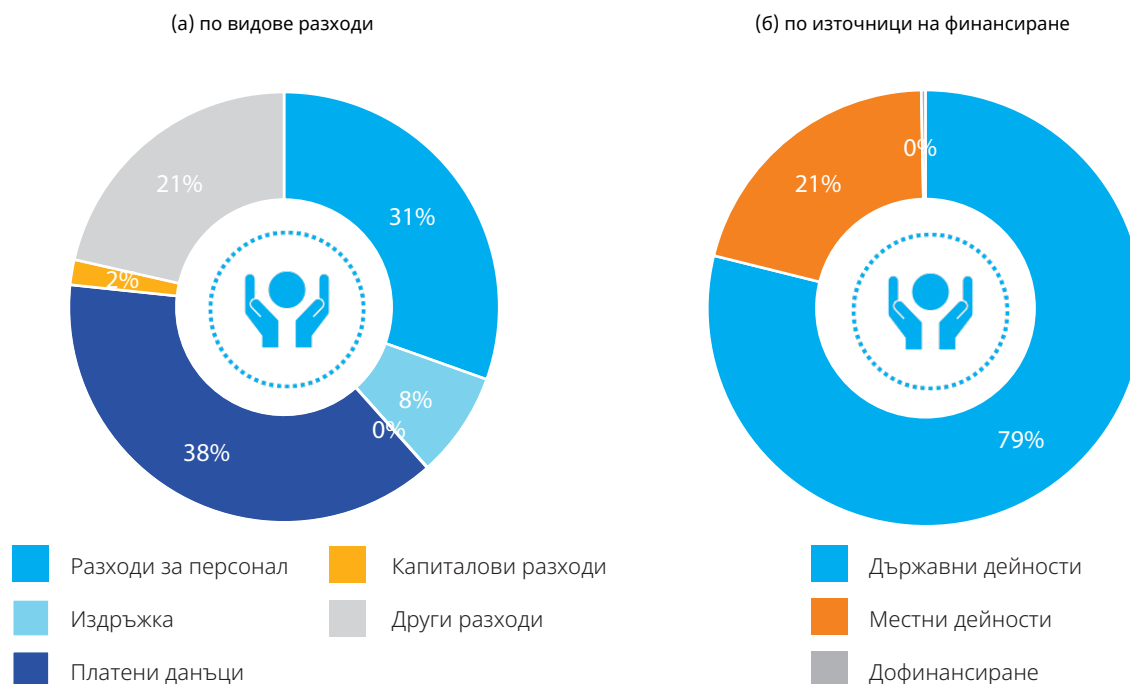
Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	707 532	536 671	0	1 244 203
Издръжка	310 460	991	12 673	324 124
Платени данъци	1379	0	0	1379
Субсидии	1 516 285	46 609	0	1 562 894
Капиталови разходи	0	77 375	0	77 375
Други разходи	687 119	188 967	0	876 086
Общо	3 222 775	850 613	12 673	4 086 061

Забележка: В категория „Други разходи“ са включени разходите за стипендии, за членски внос и за текущи трансфери към домакинствата.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Структурата на разходите по икономически елементи показва превес на разходите за субсидии и други текущи трансфери – 38% от общите, следвани от разходите за персонал – 31% от общите. Субсидиите са насочени към Центъра за настаняване от семеен тип. Според вида на източниците на финансиране отново по-голямата част са разходите за делегирани от държавата дейности, а делът на местните дейности е около 21%. Дофинансирането е символично – общината е финансирала с 9,7 хил. лв. разходи за текущ ремонт в Дневния център за деца с увреждания.

Графика 21. Структура на разходите за социални услуги

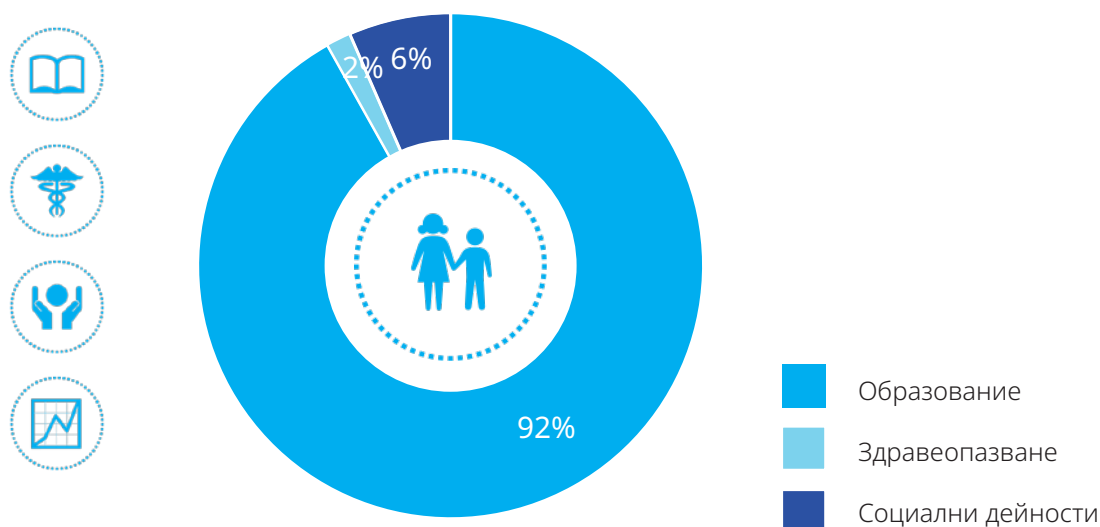
Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Котел

Котел е малка община с население от 15,9 хиляди души, в която живеят 3188 деца. Малкият брой население подсказва, че разнообразието от услуги в общината е по-ограничено.

Структурата на разходите за деца показва много голям дял на разходите за образование – над 92% от общите разходи са насочени към местните детски градини и училища. Разходите за здравеопазване са изключително малко както като дял, така и в номинална стойност, и се извършват само по една бюджетна дейност – за здравни кабинети в училищата.

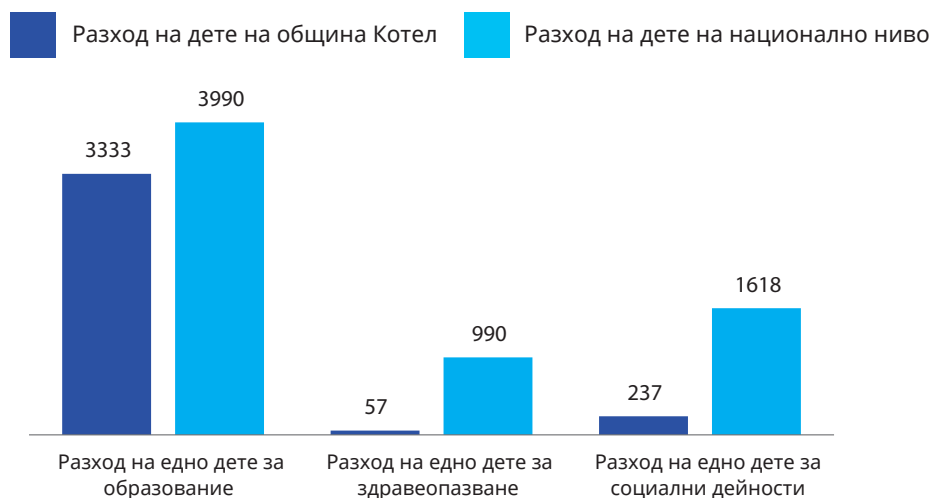
Графика 22. Структура на разходите за деца по основни категории, 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., Инструмент за оценка на публичните разходи за деца, собствени изчисления.

Разходите за образование на едно дете се доближават до средните разходи за страната, докато тези за здравеопазване и за социални услуги са много по-малки. Може да се направи изводът, че с изключение на разходите за образованието, които по своята същност са трансфер от централния бюджет, малките общини разчитат почти изцяло на държавата за финансирането на основни категории разходи за деца.

Графика 23. Разходи за образование, здравеопазване и социални дейности на едно дете в община Котел за 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., Инструмент за оценка на публичните разходи за деца, собствени изчисления.

Образование

В общината има 6 самостоятелни детски градини и 9 общообразователни училища – едно средно и 8 основни. Общината финансира разходи за образование в следните дейности:

- 311 „Детски градини“
- 318 „Подготвителна група в училище“
- 322 „Неспециализирани училища, без професионални гимназии“
- 326 „Професионални гимназии и паралелки за професионална подготовка“
- 337 „Център за подкрепа за личностно развитие“
- 338 „Ресурсно подпомагане“
- 389 „Други дейности по образованието“.

Общината предоставя основните дейности по предучилищно и училищно образование, като общият размер на разходите е 10,6 млн. лв. Въпреки че са в доста ограничен размер, общината насочва разходите за местни дейности и дофинансирането към детските градини и общообразователните училища.

Таблица 17. Отчет на разходите за образование на община Котел, лв.

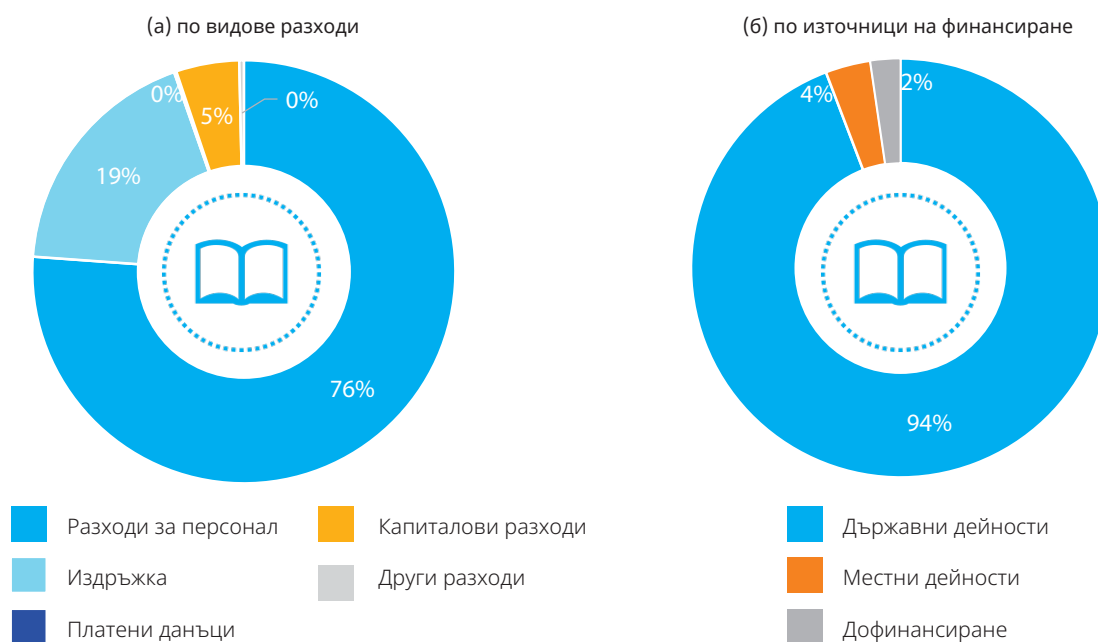
Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	7 796 512	129 991	163 682	8 090 185
Издръжка	1 695 507	189 683	80 347	1 965 537
Платени данъци	13 863	3525	1663	19 051
Капиталови разходи	466 387	46 603	0	512 990
Други разходи	36 785	0	0	36 785
Общо	10 009 054	369 802	245 692	10 624 548

Забележка: В категория „Други разходи“ са включени разходите за стипендии, за членски внос и за текущи трансфери към домакинствата.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

В структурата на разходите тези за персонал са най-голям дял – 76% от общите, за издръжката са 19% от общите, а капиталовите разходи са 5%. Според източниците на финансиране силно преобладават държавно делегираните дейности, докато местните и дофинансирането са относително малък дял – общо около 6%. Структурата на разходите за образование е много близка до тази в останалите общини, което доказва, че образованието е адекватно финансирано и не се налагат допълнителни усилия от страна на местната власт.

Графика 24. Структура на разходите за образование

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Здравеопазване

Община Котел извършва разходи за здравеопазване за деца в само в една дейност –

- 437 „Здравен кабинет в детски градини и училища“,

като за нея са отделени 188,7 хил. лв. Те са изцяло делегирани от държавата и значителен дял от тях (91%) насочени към възнагражденията и осигуровките за медицинските специалисти, които работят в тези кабинети. Поради ниския размер на тези разходи и разходът на едно дете в общината за здравеопазване е едва 57 лв.

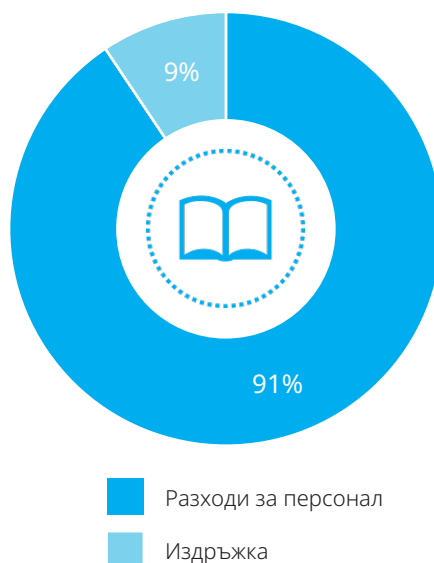
Таблица 18. Отчет на разходите за здравеопазване на община Котел, лв.

Отчет 2022 г., лв.				
Видове разходи	държавни дейности	местни дейности	дофинансиране	Общо
Разходи за персонал	174 712	0	0	174 712
Издръжка	6986	0	0	6986
Общо	181 698	0	0	181 698

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Графика 25. Структура на разходите за образование

(а) по видове разходи

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Социални услуги

Дейностите в социалната сфера за деца, по които общината извършва разходи, са:

- 528 „Център за работа с деца на улицата“
- 530 „Център за настаняване от семеен тип“
- 561 „Асистентска подкрепа“
- 562 „Асистенти за лична помощ“
- 589 „Други служби и дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта“.

Отчетът за 2022 г. показва, че общината е отделила 755,3 хил. лв. за социални дейности и услуги за деца. Разходите са по държавно делегирани дейности, с малка част дофинансирани. Двата центъра реализират над 82% от всички разходи, а по-малка част се отделят за финансиране на асистентите.

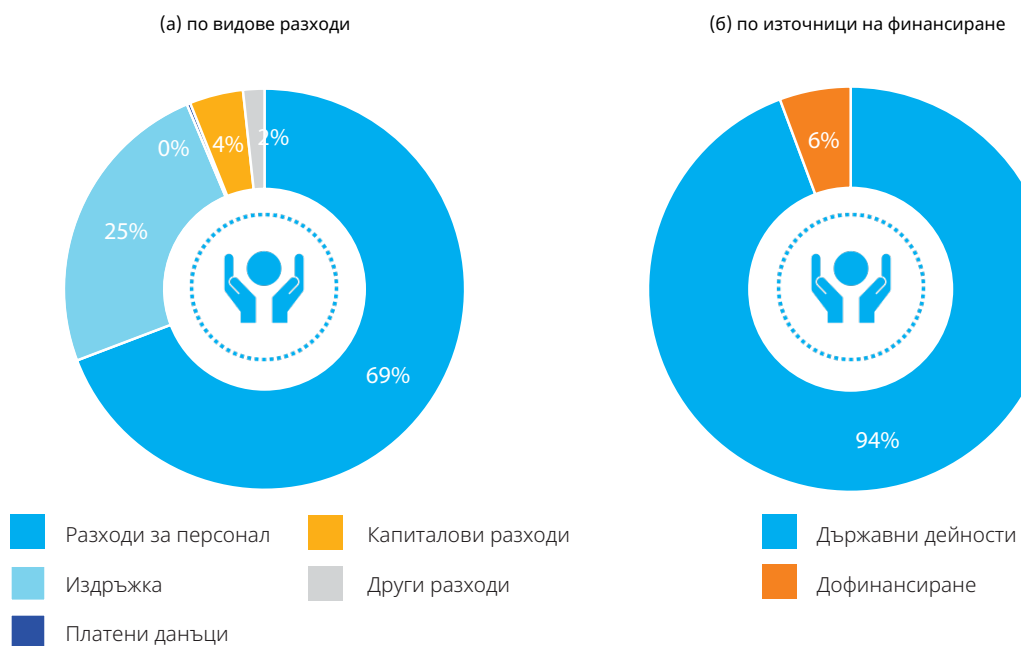
Таблица 19. Отчет на разходите за социални услуги на община Котел, 2022 г.

Видове разходи	Отчет 2022 г., лв.			
	държавни дейности	местни дейности	дофинансирани	Общо
Разходи за персонал	485 421	0	37 479	522 900
Издръжка	179 322	0	5 368	184 690
Платени данъци	2089	0	41	2130
Капиталови разходи	32 669	0	0	32 669
Други разходи	12 984	0	0	12 984
Общо	712 486	0	42 888	755 374

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Структурата на разходите показва превес на разходите за персонал – 69% от общите, а 25% са разходите за издръжка. И в тази община капиталовите разходи са малко. Държавните дейности са 94% от всички разходи, като въобще липсват местни социални дейности. Дофинансирането в размер на 42,9 хил. лв. е насочено към доплащане за възнаграждения и издръжка на заетите в Центъра за работа с деца на улицата.

Графика 26. Структура на разходите за социални услуги

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

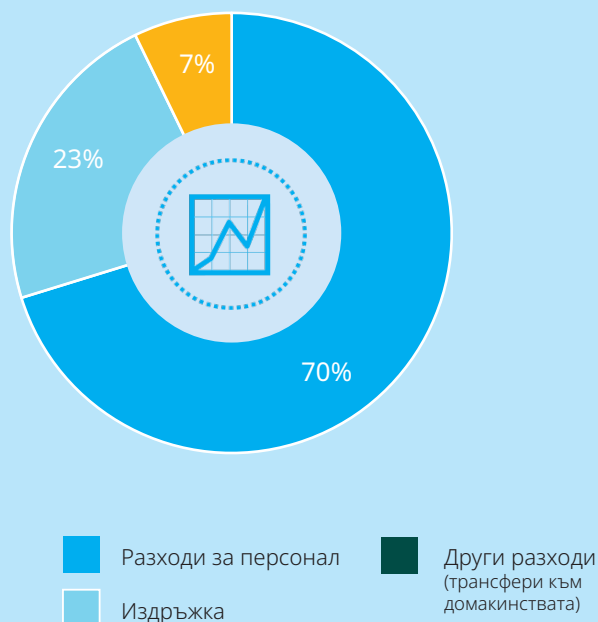
Карте 3. ЕС средства и проекти на община Котел за деца

Община Котел е отчетела средства за съфинансиране на проекти, финансирани от ЕС, само в категорията „Образование“. Общината изпълнява проекти по оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, като разходите са извършени по следните бюджетни дейности:

- 311 „Детски градини“
- 318 „Подготвителна група в училище“
- 322 „Неспециализирани училища, без професионални гимназии“

Най-голям дял разходи са извършени за детските градини. Най-големият дял от общите разходи – 70%, е за възнаграждения на персонала, 23% са за издръжка и 7% – за трансфери към домакинствата. Един от актуалните проекти на общината е „Реконструкция, ремонт, оборудване и обзавеждане на средно училище „Г. С. Раковски“, гр. Котел“.

Графика 27. Отчет на европейските средства за деца за 2022 г.

Източник: Отчет на бюджета на общината за 2022 г., собствени изчисления.

Изводи

Прегледът на публичните разходи за децата през 2022 г. както на национално, така и на общинско ниво показва, че:

- Продължават да доминират разходите за образование, като финансирането на образователните услуги е централизирано, независимо че по-голямата част от разходите се извършват от общините като делегирана от държавата дейност. Общините имат контрол върху броя и разпределението на училищата на своята територия, както и върху размера на дофинансирането, което могат да отделят за образование. Стойностите на стандартите за финансиране на делегираните дейности обаче се определят централизирано и са обвързани с броя на учениците, вида на училището и други допълващи фактори. В по-малките общини разходът на едно дете се доближава до средния за страната.
- Както малките, така и големите общини почти не дофинансират разходите за образование, освен в много редки случаи за издръжка и капиталови разходи (ремонт на дълготрайни активи). Като цяло делегираните от държавата дейности в образованието се финансират в достатъчна степен чрез разходните стандарти. Местните дейности често са в категория „Други дейности“, където общините категоризират най-различни услуги, които предоставят на своите граждани.
- Разходите за детско здраве се извършват в голяма степен от бюджетите на НЗОК и МЗ. Общините нямат значителни правомощия и съответно разходите по дейностите в здравеопазването, които извършват, са само за детски ясли и за здравни кабинети в детски градини и училища. Резултат на това разпределение е ниският разход за здравеопазване на едно дете.
- Социалните дейности също се финансират в значителна степен от бюджетите на Министерството на труда и социалната политика и на Националния осигурителен институт – по отношение на обезщетенията и помощите, но общините имат по-значима роля като доставчик на социални услуги в общността. Въпреки че те също са делегирани от държавата, общините имат правомощия да избират какви услуги да предлагат на своята територия. Наличието на социални услуги за деца на местно ниво е много разнообразно, като в по-големите общини се предлагат повече услуги като количество и вид. Малките общини често избират социални услуги за деца, които или са останали като наследство от миналото, или отговарят на конкретна нужда на местно ниво. Приемането на Националната карта на социалните услуги ще определи разпределението на социалните услуги на местно ниво след 2024 г.
- Почти всички общини в България, дори и най-малките, използват европейски средства за финансиране на проекти за деца в областта на образованието и до известна степен на социалните услуги. Те имат допълваща роля при извършването на разходи за деца, като противно на очакванията, разходите не са само капиталови.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БВП

Брутен вътрешен продукт

ДАЗД

Държавна агенция за
закрила на детето

ДМА

Дълготрайни материални
активи

ДОО

Държавно обществено
осигуряване

ЕС

Европейски съюз

ЗДОИ

Закон за достъп до
обществена информация

ИОПРД

Инструмент за оценка на
публичните разходи за деца

КПД

Конвенцията на ООН за
правата на детето

МЗ

Министерство на
здравеопазването

МЗГ

Министерство на
земеделieto и горите

МОН

Министерство на
образованието и науката

ММС

Министерство на младежта и
спорта

МТС

Министерство на транспорта
и съобщенията

МТСП

Министерство на труда и
социалната политика

НЗОК

Национална
здравноосигурителна каса

НОИ

Национален осигурителен
институт

НСИ

Национален статистически
институт

НЦОЗА

Национален център по
обществено здраве и
анализи

